

הישיבה המאתיים-ושתיים-עשרה של הכנסת הראשונה

יום רביעי, ג' שבט תשי"א (10 יאנואר 1951)

ירושלים, בנין הכנסת, שעה 11.15

א. שאילתות ותשובות

היו"ר י. שפרינצק:
אני מתכבד לסתוח את הישיבה המאתיים-ושתיים-עשרה. אבקש מאת שר-המשטרה להשיב על שאילתה מספר 63 של חברת-הכנסת ריזאל-נאור.
מסיבות מותו של הרב ד. כהנא

חברת-הכנסת א. ריזאל-נאור שאלה את שר- המשטרה ביום י"ט בטבת תשי"א (29 בדצמבר 1950):
אודה לכבוד השר אם ישיב לשאלותי הבאות: בצער רב ובחדרת נפש קיבלו שורות רחבות בציבור את הידיעה המעציבה והמזורה על מותו של הרב ד. כהנא, רבה של

ב. חוק לתיקון פקודת האריסים (הגנה), תשי"א—1951 (המשך הדיון)

היו"ר י. שפרינצק:
עלינו לסיים את הדיון על התיקון לחוק האריסים. רשות-הדיבור לחברת-הכנסת יוחנן בדר.

יוחנן בדר (תנועת החרות):
שר-המשפטים הביא לכנסת הצעה ברורה ומדוייקת מאד לחוק הגידול, אולם הוא שכח להסביר לבית, מה

הסיבה שאחרי שה"קלסביישן וזקשן אורדיננס" הבריטיים סיים היו בתקפם, באו פתאום בשנת 1942 הבריטים עצמם, והגבילו את תקפם. הגורם לכך הייתה העובדה שבשנת 1939 הוצא הספר הלכן הידוע לגנאי, ובתוקף מדיניות של הספר הלבן נחקקו דיני המקרקעין, תקנות נוספות, שהפסיקו למעשה את קניית הקרקע היהודיות באופן הרבה יותר יעיל וחריף מחוק האריסים. חוק הא-ריסים נשאר בחוקינו רק במקרה; כי אילו דייקה מוע-צת-המדינה הזמנית בענין זה, הייתה בוודאי מבטלת את הפקודה הזו מראש, כי פקודה זו אין לה שום קשר עם הגנת האכרים המעבדים את קרקע, אלא כוונתה לפגוע בכיבוש הקרקע על-ידי יהודים. בממשלה, ודוקא במשרד-המשפטים, קיים של אדיבות ועדינות מיוחדת כלפי החוקים הבריטיים. משרד זה משתמש כל הזמן בחוקים אלה, ואפילו בחוקים הבריטיים נגד העליה, כדי להגיע למטרה.

מאד לחוק הגידול, אולם הוא שכח להסביר לבית, מה הסיבה שאחרי שה"קלסביישן וזקשן אורדיננס" הבריטיים סיים היו בתקפם, באו פתאום בשנת 1942 הבריטים עצמם, והגבילו את תקפם. הגורם לכך הייתה העובדה שבשנת 1939 הוצא הספר הלכן הידוע לגנאי, ובתוקף מדיניות של הספר הלבן נחקקו דיני המקרקעין, תקנות נוספות, שהפסיקו למעשה את קניית הקרקע היהודיות באופן הרבה יותר יעיל וחריף מחוק האריסים. חוק הא-ריסים נשאר בחוקינו רק במקרה; כי אילו דייקה מוע-צת-המדינה הזמנית בענין זה, הייתה בוודאי מבטלת את הפקודה הזו מראש, כי פקודה זו אין לה שום קשר עם הגנת האכרים המעבדים את קרקע, אלא כוונתה לפגוע בכיבוש הקרקע על-ידי יהודים. בממשלה, ודוקא במשרד-המשפטים, קיים של אדיבות ועדינות מיוחדת כלפי החוקים הבריטיים. משרד זה משתמש כל הזמן בחוקים אלה, ואפילו בחוקים הבריטיים נגד העליה, כדי להגיע למטרה.

משה סנה (מפ"ם):
ידיאג לזה בדר "סאשה".

יוחנן בדר (תנועת החרות):
אשר ל"פאשה" — תואר זה הולם יותר את דמותך.

משה סנה (מפ"ם):
אינך מסתכל בראי.

יוחנן בדר (תנועת החרות):
אני מסתכל בך.

ישיבה רי"ב, ג' שבט תשי"א (10 יאנואר 1951)
— חוק לחיקון פקודת האריסים (הגנה) (י. בדר, וילנר, בהיר, טובי) —

מאיר וילנר (מק"י):

נאמר לי בוועדה שאסור לפרסם זאת.

אריה בהיר (מפא"י):

באיו ועדה ?

מאיר וילנר (מק"י):

בוועדת-הכלכלה. למעשה, חלק ניכר מההכנסה הולך לתשלום הוזה ולמסים נוספים. אין לאכרים הערבים כל אפשרות לקבל הלוואות, אפילו במקרים הדחופים ביותר. נוסף על כך מתנגדים המושלים הצבאיים לכך שהפועלים החקלאיים יתארגנו. למרות שבמדינת-ישראל עוד אין חוק האוסר התאגדות, נאסר הארגון על הפועלים החקלאיים והאריסים הערביים; ובמקומות אחדים ששם התארגנו הפועלים — הוציא המושל הצבאי פקודה לחסל את הארגון.

אריה בהיר (מפא"י):

היכן זה היה ?

מאיר וילנר (מק"י):

בשבעה כפרים. אני מתחייב להגיש לך את הרשימה אחרי הישיבה.

כאן, מעל הבמה הזאת, הזכיר חברי תופיק טובי כבר שש-שבע פעמים את שמות הכפרים הערביים שבהם הקים קונגרס הפועלים הערביים ארגון, ואפילו סתח מועדון, אך המושל הצבאי הפריע. אפילו קואופרטיבי-בים נסגרו בפקודה שרירותית של המושל הצבאי !

אריה בהיר (מפא"י):

איפה ?

תופיק טובי (מק"י):

האם אתה מכיר את כפר נחף בסביבת עכו ? שם היתה עובדה כזאת. ובכל כפרי המשולש אין נותנים לשום ארגון פועלים לקום. זוהי עובדה ! כך בכל הכפרים הערביים !

אריה בהיר (מפא"י):

מה קשר לזה עם ענין האריסים ?

מאיר וילנר (מק"י):

כשאין נותנים לאריסים ולפועלים חקלאיים להתארגן ואין נותנים להם להילחם על שינוי התנאים הסוציאליים המחפירים — יש קשר בין שני הדברים !

כמרכן מתנגד הממשל הצבאי — וכפי שקראנו בעתון, באישור הממשלה — לקיום בחירות בכפרים הערביים. גם דבר זה אינו מאפשר לפתור את בעיית האריסים והפועלים החקלאיים. המושל הצבאי ממנה את הנהגת הכפר. הוא פונה אל האלמנטים השחורים ביותר אל האלמנטים המנצלים, השנואים על אנשי הכפר. 95% מאנשי הכפר, שונאים את האנשים הממונים האלה, מפני שהם מוציאים את דמם של הכפריים במשך הרבה שנים. מאותן המשפחות האפנדיות ממנים את המוכרתים במקום, והם משמשים כמעט כבאיי-כוח השלטונות לגבי הכפריים. אין זה משטר מודרני, אלא זהו משטר של ימיהיביניים. מדוע לא יבחר הפלח יחד עם האפנדי — והאפנדים מהווים 1,2 או 1,3 אחוזים — את המועצות הכפריות בכפרים הערביים, וכך גם את המוכרתים ? הסיבה לכך,

בהודמנות זו אני מציע קודם-כל לבטל לגמרי את הפקודה. לא אתנגד להוצאת פקודה תחיקתית או אדמיניסטרטיבית לטובת הבעלים הערבים, במסגרת הצורך והצדק.

מאיר וילנר (מק"י):

נסת נכבדה, יש להצטרף על כך שבטיה כל-יך חשובה כבעיה האגרארית בישראל הובאה לפנינו בצורה של החוק לחיקון פקודת האריסים. החוק הזה, כפי שהובא כאן, למעשה אינו בא לפתור אף בעיה אחת — אפילו לא את בעיית האריסים. כי מהי השאלה ? — בזמן הברי-טים נשארו למעשה בכפר הערבי אותם היסודות של יחסים סוציאליים שהיו בזמן העותומאנים ; לא נשתנה דבר באופן יסודי. היום, במדינת-ישראל, יכולים אנו למצוא בכפרים הערבים יחסים סוציאליים המתאימים למדינה בימיהיביניים. אביא כמה עובדות. בכפר הנמצא במבואות המשולש חיות 102 או 104 משפחות ; 100 מהן משור-ללות קרקע משלהן, והן מעבדות קרקע כאריסים, ואילו 4 משפחות הן בעלות הקרקע.

הצדק והיושר שבחוק הקיים כרגע במדינת-ישראל מאפשר מצב כזה. לאחר כל התהפוכות בארץ נשאר אותו מצב של ניצול 100 משפחות על-ידי 4 משפחות בתנאים המחריפים ביותר. התשלום, כלומר דמי-האריסות האדמת השקאה, הוא שני שלישים מהיכול ; וכל הוצאות השימוש — אפילו באמצעים הפרימיטיביים, הקיימים, חלות על הפלח-הארמי. זהו מצב סוציאלי שלדעתי אינו הולם מדינה כשלנו, מדינה "מודרנית". מצב זה מתאים לימיהיביניים, הוא מתאים ליחסים פיודאליים ; ויש להצטרף על-יך שבמדינת-ישראל עוד קיים מצב סוציאלי זה, ולמעשה לא חל שינוי יסודי.

קיימת גם בעיה של אריסים ופלחים רבים שאין להם כיום אפשרות לעבד אדמה. כי למרות שהם נמצאים בישראל הם קרויים "פליטים". הם לא יצאו אף פעם את גבולות ישראל, אלא הוצאו או יצאו בזמן הקרבות מכ-פריהם לכפר סמוך, ובגלל זה הם בחזקת פליטים. כל מי שעובד כיום בארץ רואה שטחים גדולים מאד של אדמות מוכרות, ויש לנצל אדמות אלה לשם פתרון הבעיה הדי-חוסה של סיפוק קרקע לכל הפלחים והאריסים ולכל הפועלים החקלאיים בכפר הערבי. בעזרת סיוע ממשלתי בהל-וואות ובאמצעי-עיבוד אפשר לפתור את הבעיה, ובדרך זו תוגדל גם תרומתו של הכפר הערבי בייצור החקלאי. אם יש כיום אדמות בור שוממות, מדוע אין פותרים בעזרתן את בעיית חוסר הקרקע של הפלחים והאריסים הערבים ?

בחסות הממשל הצבאי — שלדעתי אין לו כל הצדקה בטחונות, ושהוא חמור כל-יך וקיצוני כל-יך ומפלה כל-יך, עד שאפילו עתון כ"הארץ", שבדרך כלל איננו מהפכני, מצא לנחוץ לפרסם מאמר בשאלה זו, שבו כתוב שאין להבין מדוע הוטל על הכפריים הערבים אסור נסיעה מכפר לכפר, מדוע נאסר עליהם לחזור לכפריהם, מדוע לא ניתן להם לעבד אדמה שוממה הנמצאת במרחק שלושה קילומטר בלבד ממקום מושבם הנוכחי — המצב הוא כזה שגם האדמה המוכרתת על-ידי המושלים הצב-איים ניתנת בתנאים קשים מאד, כתנאי ניצול שאינם הולמים מדינה מודרנית.

אריה בהיר (מפא"י):

באיזה תנאים ?

וזהו דבר מסובך, מסובך בעיקר מבחינת השקפותיו של חברי הכנסת ציזלינג, הדורש תכנון חקלאי רחב. תכנון חקלאי רחב ותיקוני דוקא כפי שדורש חברי הכנסת ציזלינג (ומחוק עבודתנו המשותפת אני מכיר במקצת את תכ"ניו) ניהו בנידון זה) — איננו אומר שהוא אינו מתיישב כלל עם הגנה כלשהי על זכויות האריסים; אבל תכנון כזה ולמעשה כל תכנון, מחייב שיקול רב בחוק הבא להגן על אריסים. ברצוני להזכיר כאן שחברי הכנסת ציזלינג היה הראשון שביטל פעם לגמרי את זכויות האריסים — בתקנות שעת-חירום שהוציא על אדמות מוברות.

אהרן ציזלינג (מפ"ם):

זה לא שייך לפקודת האריסים, אלא לפקודת אדמות מוברות.

שר-המשפטים פ. רוזן:

בתקנות אלה שהוא התקין, ובצדק, כשרה-החקלאות של הממשלה הזמנית, תמצאו סעיף 14 כדלהלן: „הוראות פקודת האריסים פרק ל"ח לא תחולנה על אדמות מוברות המעובדות לפי תקנות אלה” —

אהרן ציזלינג (מפ"ם):

פירוש הדבר הזה — שאין שם אריסים.

שר-המשפטים פ. רוזן:

— „והמעבד לא יהיה זכאי להגנה הניתנת לפי הוראות אותה פקודה”. לא נכון מבחינה חוקית **המעבד**, כאשר הוא מקבל אדמות אלה בחוזה חכירה ומחזיק באדמת אלה, אינו בחזקת אריס; גם הוא בחזקת אריס, ושר-החקלאות ביטל לצורך תקנות אלה את פקודת האריסות. האם ביסוד ביטול זה לא מונח אותו הרעיון שמצא את ביטויו בסעיף 1 (ב) של החוק המוצע עכשיו עליידי הממשלה, שלפיו לא יכול אדם לרכוש זכות לפי פקודת האריסים על קרקע שבבעלות הממשלה? נדמה לי, שלכל הדעות, ולא צריך להרחיק לכת כפי שעשה חברי הכנסת יוחנן בר — לא היתר אומר „אפנדי”, אבל היתר אולי אומר „פרופסור” —

יעקב חזן (מפ"ם):

למה לפגוע בפרופסור ולא באפנדי?

שר-המשפטים פ. רוזן:

חוק זה מתענות משנת 1934 הוא לקוי, וברצוני להזכיר לכם את הטענות והתרועמות גם של הערבים וגם של היהודים, שמחו נגד חוק זה משנת 1934. החוק אמנם חוק הוא, ומשרדי-המשפטים ישמור על חוקים, בין אם הם חוקים שקיבלנו בירושה מן התורכים או מן הבריטים, ובין אם הם חוקים שנחקקו עליידי הכנסת. מה קרה כאן? — הליקויים שבחוק זה היו מורגשים ביותר, כי הוא גותח הגנה רבה מדי על מטיגי גבול וגם על אריסים המזניחים את עיבוד האדמות. ביחס לאלה האחרונים, ההגנה היא אמנם יותר חלשה, אבל החוק מגן עליהם. כפי שהסברתי בדברי הפתיחה, הרי בשנת 1942 מצאה ממשלת המאנדאט לנחוצו — ואני חוזר ושוויל מה שאמר חברי הכנסת יוחנן בר — מתוך דאגה להגברת הייצור ולא מנקודת ראות אחרת, להקפיא חוק זה ואנו מציעים להקפיא הקפאה זו, שתקפה יפוג ב־10 ביוני 1951, עד שתיתן לנו שהות לשיקול את כל המצב בכללותו ולחוקק חוק אחר.

המצב העובדתי מחייב עשיית מחקר, ואני מודה שמחקר זה טרם נעשה. חברי הכנסת ציזלינג אמר כאן,

היא המגמה הפוליטית הברורה של הממשלה לשמור על היחסים הסוציאליים הישנים בכפר הערבי, כדי שתהיה שכבה דקה של מנצלים אנדנים, שתשמש למטרות פוליטיות ותהיה משענת פוליטית לכורגנות היהודית ולעושי דבר בתנועת הפועלים. אני חושב שדבר זה אינו טובת מדינת-ישראל. ענין השלום, ענין הבסתחון וענין האחוזה בין ההמונים היהודים והערביים תובעים יחס אחר לפועל החקלאי, לאריס ולפלא הערבי: לא כפיות שלטון האפנדי, רים, אלא חופש פוליטי ושינויים סוציאליים.

יעקב גיל (הציונים הכלליים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רק שתי הערות קצרות להצעת חוק זו.

(א) הובטח לנו בזמנו עליידי הממשלה שאותם החוקים שתקפם יפקע ב־10 לדצמבר 1950, יוחלפו בחוקים ישראלים מקוריים. והנה, בדברי ההסבר להצעת חוק זו, מקשרים אותה המציעים עם משפט הקרקעות הכללי. משפט הקרקעות הכללי הוא מסובך מאד ולא במהרה יתוקן. ומכיון שחוק האריסים הוא חוק חשוב מאד למדינת-ישראל, והחוק הבריטי להגנת האריסים מבוסס בעיקר על רקע פוליטי אנטייהודי — אני מבקש מאת משרד-המשפטים ושר-המשפטים להפריד את חוק האריסים מחוק הקרקעות המסובך מאד, הקשור עם בעיית „מירי” ה„מולק” ויתר שרידי המשטר התורכי, ולהביא לכנסת במהרה חוק אריסים שיהיה מבוסס על טובת המדינה ועל הצדק היהודי.

(ב) אני רוצה להבין איזה נזק היה נגרם, לולא היתה הממשלה מאריכה את תוקף התקנה משנת 1942, שפג ב־10 לדצמבר 1950. אינני רואה בכך סכנה — לא לקרקעות הממשלתיות ולא לאלה שתפסו קרקעות אחרי שנת 1942. בכלל הבעיה הזאת איננה אקטואלית ביותר. אפשר להשאיר את חוק האריסים הישן כמות שהוא, מבלי להאריך את התקנה הזאת, כי בהארכה הנועשית עליידי ממשלת-ישראל כאליו ניתן אישור חוקי לתקנה זאת, שאינה מוצלחת ואינה מתאימה לרוח היהדות. אפשר לוותר לגמרי על התקנה הזאת ולא לסטל בה עד אשר ממשלת-ישראל תכין את חוק האריסות היהודי-מקורי, ולהשאיר סטאטוס-קוו.

שר-המשפטים פ. רוזן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אם למדתי משהו מן הויכוח הזה, שקשה לאדם למצוא את ידיו ורגליו בו, — הרי זה דבר אחד: שמסוכן מאד לקצר מדי בדברי פתיחה, מפני שהקיצור אמנם מסביר לפעמים, אבל לפעמים מים הוא גם מעורר אי-הבנות. יכולני להבטיח לכנסת, כי כשאבוא להרצות על חוק הברים המשותפים, לא אחזור על שיגאה זאת ואאריך בדברי.

מדברי חברי הכנסת ציזלינג — שהיו החשובים ביותר בוויכוח זה, פרט לשאלה האחרונה של חברי הכנסת גיל — יכול היה להשתמע כאלו יש מישהו בבית הזה שאינו רוצה להגן על זכויות מוצדקות של אריסים, בין אם הם אריסים ערביים ובין אם הם אריסים יהודיים. אין איש בבית הזה שאינו רוצה להגן על זכויות אלה! כאשר אנו מגינים על זכויות של דיירים השוכרים בירות, ודאי שנצטרך ונרצה להגן גם על זכויותיהם של האריסים המעבדים את אדמותיהם, אינם מזניחים אותן, ואינם מחזיקים באדמת חזקה סמלית בלבד. איש לא הציע לחסל את ההגנה על אריסים. בדברי הפתיחה שלי הדגשתי דבר אחד: הממשלה יושבת על המרכזה של תיקון חוק האריסות,

ישיבה ר"ב, ג' שבט תשי"א (10 יאנואר 1951)

— חוק לחיקון סקודת האריסים (הגנה) (רוון, ציולינג, שפרינצק); החלטה בדבר הגדלת מסי-מכס (שפרינצק, סנסק) —

אהרן ציולינג (מ"מ):

אין זה ענין של עורכי-דין בלבד.

שר-המשפטים פ. רוון:

נכון, זה בעיקר ענין של אנשי משק, ואני מקבל את ההערה הזאת.

חבר-הכנסת גיל שואל, מה יקרה אם לא נקיים את התקנה משנת 1942 אלא נניח לתקפה לסוג. אילו נהגנו כך היינו חוזרים למצב של 1934. הצעה זו אינה נראית לנו. מצד שני, אין אנו יכולים לקבל את הצעת חבר-הכנסת ד"ר בדר, לבטל מיד את החוק משנת 1934, אין ליצור חלל ריק; ישנם אינטרסים שחובה לשמור עליהם. ניקח, למשל את הרוגמה של המתיישבים על אדמות פיק"א, שלא גמרו עדיין את החשבונות שלהם עם פיק"א וכאילו הסרו הסכמי התישבות. הם מוגנים היום אך ורק על-ידי החוק משנת 1934. כל עוד אין חוק חדש לא נוכל לבטל לגמרי את החוק הקיים. המצב הקיים אינו מניח את הדעת, וכולנו חייבים להרות בכך שהוא טעון תיקון. כולנו נרצה בהגנה על זכויות האריסים, אבל בהגנה יותר מתוקנת, יותר מודרנית ויותר יעילה. אין אנו יכולים לחוקק חוק כזה בלי לקבוע קודם את קו תכנון החקלאות; כי כל תכנון כזה לא יוכל להתחשב יותר מדי עם "חסד אינטרס". אחד הליקויים של החוק מ-1934 הוא זה שב"תור" ו"חסד אינטרס", הוא מכיר אסילו בתפישה הקלה ביותר של קרקע, גם אם נעשתה בלי כל הסכם. לפי חוק זה כל אדם העולה על קרקע וזה רוכש לו בנקל זכויות. בינתיים, אנו מציעים להקפיא את המצב הקיים. אני מוכן לשקול בוועדה את הצעתו של חבר-הכנסת ד"ר ורהפטיג, להבדיל את תחולת החוק המוצע, לא הייתי אומר בששה חודשים, כי אם בשנה. כיוון שלמי מצב התחוקה, איני יכול להבטיח שבעוד ששה חודשים נוכל להביא חוק חדש. אני מבקש שוב להעביר את החוק לוועדה.

היו"ר י. שפרינצק:

הובאה הצעה להעביר את החוק לוועדת-הכלכלה, אעמידה איפוא להצבעה.

ה הצ ב ע ה

ההצעה להעביר את חוק האריסים לוועדת-הכלכלה נתקבלה.

ג. החלטה בדבר הגדלת מסי-מכס *

של עצים. לפי התעריף הקודם היו גם עצים יקרים, שאין משתמשים בהם לבנין, אלא לשם תעשיית הריטים, מש"תחררים בתשלום קטן של מכס — לירה למטר מעוקב. לגבי סוגים אלה של עצים יקרים חל שינוי, ונקבעה להם מכסת מכס של 35% מערכם.

קיבלנו בוועדת-הכספים הסבר מפורט על הנימוקים לשינויים אלה, גם ממנהל המכס והבלו. הוועדה מציעה לכנסת לאשר את הצו הזה, עד כמה שהוא מכיל הגדלות של מכס, המתייחסות, כפי שאמרת, רק לסוגי-עץ מסויימים.

ובכן, נוסח החלטה שהוועדה מציעה לכנסת הוא: "בהתאם לסעיף 2 (א) בחוק מסי מכס ובלו, שינוי תעריף, תש"ט — 1949, מחליטה בזה הכנסת לאשר את צו, תע"רף הקמט והפיטור תשי"א — 1950, שפורסם בקובץ החקונות 1950, ב' כסלו תשי"א, 16 בנובמבר 1950, במידה שאותו צו מגדיל מס ממסי מכס".

אם אנחנו מקסימים את ההקפאה הזאת לחודשים נוספים, יישארו אריסים ערביים מסיימים בלי הגנה. אין הדבר כך. לפי האינספורמציה שבידי, לכל הפחות 99% של אותם האריסים בכפרים הערביים בגליל שעליהם דיבר חבר-הכנסת ציולינג, יושבים שם עוד מלפני 1942, והם מוגנים לפי החוק הקיים. התיקון משנת 1942 שאנו רוצים להאריך לזמן מה, עד שנוכל להביא לפני הכנסת חוק חדש, אומר שלגבי משק שאדם החזיקו ועיבדו לראשונה בסוף שנת 1942 אין הוא רוכש כל זכות לפי סקודת האריסות משנת 1934. כל הערבים שחבר-הכנסת א. ציולינג דואג להם, לפחות 99% מהם, מוגנים על-ידי החוק הקיים לגבי האפסודים שהם בעלי האדמות.

מה רצתה הממשלה המאנאטורית להשיג על-ידי תיקונה משנת 1942? החוק משנת 1934 שנתן הגנה כל-כך מקיפה, הביא לידי כך שלא רק ערבים, אלא גם היהודים ובכלי שטחים נרחבים יותר השאירו את אדמותיהם בלתי-מעובדות; לא יכלו לעבד את האדמות בעצמם ופתחו להחכירן. למשל, פרסום בחובות, בעל שטחים גדולים פנויים, שאולי היה בדעתו לנטוע עליהן פרדס בעוד שנתיים, לא העזו להחכיר בינתיים את האדמה על מנת שתעובד, כיון שידע שבלי משפטים מסוכנים וקשים ביותר לא יוכל לנקות בחירה את החוקה על אדמותיו. לפיכך, שארו שטחים רחבים בלתי-מעובדים. בזמן המלחמה, ב-1942, כאשר הרמיה להגברת הייצור החקלאי היתה אחת הדאגות החשובות ביותר, הקפיאה הממשלה את המצב, ולפי מיטב ידיעותי היתה דאגה זו המניע האמתי לחיקון זה.

מה יש לעשות עכשיו? נכון, שזמן קצר לאחר הקמת המדינה, באוגוסט 1948, פנו אלינו מוסדות לאומיים חשרים וביקשו לבטל כליל את החוק הישן משנת 1934, כהצעתו של חבר-הכנסת ד"ר בדר. הממשלה לא קיבלה הצעה זו, ולאחר שיקולים רבים הפעלתי השנה את החוק מ-1934 על-ידי התקנת תקנה. החוק משנת 1934 אינו בר-ביצוע בלי הקמת ועדות שבפניהן יובאו, לפי החוק, הסכמי-סוכים בין האריסים לבין בעלי האדמה. בשנת 1948-1949 לא מיניתו ועדה כזו, אבל בשנת 1950 מיניתו ועדות לפי החוק, היות ופנו אלינו אריסים בעלי תביעות לגיטימיות.

היו"ר י. שפרינצק:

אבקש את יושב-ראש ועדת-הכספים, מר סנסק, להביא לפנינו את ההצעה בענין הגדלת מסי המכס.

דוד-צבי פנסק (יו"ר ועדת-הכספים):

כנסת נכבדה. בקובץ התקנות מספר 129 מן הששה-עשר בנובמבר 1951, ז' כסלו תשי"א, פרסם שר-האוצר צו בדבר שינוי תעריפי מכס על מצרכים שונים. רוב הפרטים הכלולים בצו זה הם הקלות ושחרורים. השת"רורים ניתנו בקשר לחמרים שונים הנחוצים לתעשייה המקומית; ההקלות — לגבי חבילות מזון. לפני כן היה מכס של ארבעים פרוטה על כל קילוגרם בחבילה שמש"קלה אינו עולה על עשרה קילוגרם. כעת נשאר אותו מכס — ארבעים פרוטה — על כל קילוגרם בחבילה שמשקלה מגיע עד עשרים-וחמרים קילוגרם.

בסעיף אחד ישנן הגדלות המתייחסות למינים שונים

(* ראה נספחות.)

— החלטה בדבר הגדלת מסיימכס (פנסק, שפרינצק); זיונה של גרמניה (שפרינצק, ארגוב, ריפסון, תבורי) —

היור"ר י. שפרינצק:

אני מעמיד את הצעת הוועדה להצבעה.

הצבעה

ההחלטה בדבר הגדלת מסיימכס בנוסח ועדת

הכספים נחקלה.

ד. זיונה של גרמניה *

רצה לשתוק והראיה לכך, שלא כל הסיעות גילו יומה לקיום הדיון הזה, ולא כל המפלגות הצטרפו להפגנות המחאה של המוני האזרחים בישראל —

אפרים תבורי (מפא"י):
שר-החץ הגיב הראשון.

יעקב ריפסון (מפ"ם):

— שקמו לקריאתו של ועד השלום הישראלי. אבל לאחר שהשתיקה הופרה, ישנו נסיון לטשטש את האמת. הצעת מפלגות הקואליציה, הנתמכת עליידי מפלגות חרות וציונים-כלליים, מהווה נסיון להתחמק ממתן תשובה לשתים שאלות מכריעות: אילו מדינות מלבד גרמניה הן האחרות איות לתחית המיליטאריזם הנאצי ומי הוא האשם העיקרי בתחית המיליטאריזם הזה בתוך גרמניה גופה. אנו מבינים, שאין זה נוח לבעלי האוריינטציה על האימפריאליזם האמריקני לקבוע את אחריותה הראשית של ממשלת ארצות-הברית של אמריקה לתחית הצבא הנאצי. אולם, הראיה הישראלית העצמית, הראיה היהודית העצמית, אינן משאירות בנדין זה כל ספק.

הצעתנו בזה, בעצם, גורם לרשום עובדות הידועות לכל: א. אסכולה מסוימת מתוך מבעירי מלחמת-העולם החדשה סבורה שהכנותיה לא יהיו שלמות מבלי שיקום הצבא הגרמני; האסכולה הזאת, למרות האופוזיציה החלושה של ממשלת צרפת, נחלה נצחון מכריע בוועידת הבית הצפון-אטלנטית בבריסל. החלטה בריסל מתעללת ברגשות העם היהודי ומסכנת את שלום העולם ואת שלום עצמו. עלינו, כלא מורך לב, להוקיע את ההחלטה המחסירה הזאת. מי שאינו מוקיע במפורש את ההחלטה הזאת נושא באחריות מוסרית להססות המלחמה נגד הנאציזם.

ב. ברית-המועצות, ואתה כל מדינות הגוש הסוציאליסטי, לא בלבד שהצהירו על התנגדותם המחולטת לזיונה של גרמניה — והכוונה היא לגרמניה כולה, כפי שהדבר בא לידי ביטוי, למשל, בהחלטות ועידת פראג — אלא שהו גרמו לכן, שברפובליקה הדימוקראטית הגרמנית, בניגוד מוחלט למצב הקיים בתחום פעולתה של "ממשלת בון", נעשה מאמץ רציני לביטול מעמד היוגו קרים התוקפני, לעקירת הנאציזם, לדמיליטאריזציה. ייתכן שהאוריינטציה הידועה של הרוב בבית הזה מחייבת לטשטש גם את העובדה הזאת. אולם, ראיה ישראלית עצמאית, ראיה יהודית עצמאית, מראות גם את העובדה הזאת בכל חשיבותה. בהירות ההחלטה נחוצה לנו לא רק לשם דיוק עיוני, אלא גם לשם פעולה מדינית מעשית. החלטה בהירה כזאת היתה מונעת את הגמגום חסר-הכבוד בתשובתה של ממשלת-ישראל, להצעה להפסיק את מצב המלחמה עם גרמניה. רק ההלטה כזאת תהיה ביטוי נכון לערנותנו הדרוכה למתרחש בחזיתות הבטחון של המזרח הקרוב, לעמידתנו האיתנה על שמר חיי עמנו בתפוצות, לכוננותנו להמשיך בהיאבקות, להלכה

הפיטורים והקטנות המכס אינם זקוקים להחלטת הבית, אלא הם נשארים בתקפם כל עוד אין הבית מחליט לכטלם. רק ההגדרות טעונות אישור, ואנו מציעים לאשר אותן.

היור"ר י. שפרינצק:

נעבור לסעיף "הצעת החלטה בענין חידוש זיונה של גרמניה". אבקש את יושב-ראש ועדת המשנה של ועדת החוץ והבטחון שיטפלה בענין זה למסור לנו את מסקנות הוועדה.

מאיר ארגוב (יור"ר ועדת-המשנה בענין זיונה של גרמניה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כהתאם להחלטת הכנסת, דנה ועדת-החוץ-והבטחון בדבר זיונה של גרמניה, וקיבלה החלטה בענין זה. נעשה נסיון בוועדה, במשך שנים שלוש ישיבות, להגיע לידי נוסח-הצעה אחיד. לצערי הרב, לא עלה בידנו להגיע לידי נוסחה מוסכמת, ולטני הבית יובאו שלוש הצעות. אני אביא את ההצעה בשם הוועדה. כרגע רק אקרא אותה, ואנמק אותה לאחר דברי שני החברים שיביאו את הצעותיהם הם. ווו ההצעה שאני מביא בשם הוועדה:

א. הכנסת הראשונה של מדינת-ישראל מביעה את חרדת עם ישראל נוכח תהליך קבלתה מחדש של האומה הגרמנית אל משפחת העמים — אותה גרמניה שהשמידה ששה מיליון מבני עמנו, בדם קר, בתכנית מחושבת וב-אכזריות שטנית, ללא חרטה, ומבלי שבא שינוי מהותי בהלך-הרוח של העם הגרמני עד היום הזה.

ב. הכנסת מוחה נמרצות נגד זיונה מחדש של גרמניה המזרחית והמערבית, וכיחוד נגד המגמה הניכרת עתה, להקים יחידות צבאיות גרמניות מיוחדות.

ג. הכנסת פונה לכל אומות העולם, ובראש וראשונה לאותן האומות שהיו קרוב לפשעי גרמניה בדרך זה, לקיים את התחייבויותיהן כלפי האנושות והעם היהודי, לבצע דמוביליזציה מוחלטת של גרמניה, להעניש את פושעי המלחמה הנאציים, ולמנוע נשק וכלי-משחת אחרים מכני האומה הגרמנית, בין במערב ובין במזרח. הכרתנו העמוקה היא, שנשק זה עלול לחזור ולסכן את שלום העולם בעתיד כבעבר.

ד. הכנסת מחליטה להעביר קריאה זו לארגון האומות המאוחדות ולכתיבהנחיתים של עמי העולם.

כפי שאמרת, אבסס את הצעתי לאחר קריאת שתי ההצעות האחרות.

היור"ר י. שפרינצק:

בהתאם לרצון הוועדה, תועמד רשות-היבור לביטוס ההצעות על עשר דקות ולא על חמש דקות. רשות-היבור לחברי-הכנסת ריפסון, להבאת הצעת מפלגת הפועלים המאוחדות.

יעקב ריפסון (מפ"ם):

כנסת נכבדה. אם המדובר הוא על זעקת דמם של ששה מיליונים יהודים, והרי על כך המדובר, אפשר — או לשתוק אי, לפחות, לומר את האמת. חלק מן הכנסת

(*) "דברי הכנסת" תובי"י (מושב שלישי)

שיבה ליי"ב, ג' שבט תשי"א (10 יאנואר 1951)
— זיונה של גרמניה (ריפטיין וילנר, א. כהן, שפרינצק, בן אליעזר) —

ועידת פראג החליטה פה אחד נגד זיונה של גרמניה כולה. (ק ר י א ה: יש שם לא פה אחד?) זוהי החלטת ועידת פראג.

דוד-צבי פנקס (החזית הרתית המאוחדת):
האם מוציאים לפועל את החלטה?

מאיר וילנר (מק"י):

כאיתו הזמן כעבור חודשים התקיימה ועידה שניה של שתיים-עשרה מדינות בבריסל בראשותה של אמריקה, ושם הוחלט בגלוי להקים שנית צבא גרמני וחיל-תעופה גרמני עם גנרלים נאציים. זאת אומרת, מי שבאמת מחפש את האמת צריך לשאול את עצמו, האם יש הכול או אין הכול? (ק ר י א ו ת: אין שום הכול!) האם יש הכול או אין הכול בכך, אם ועידה אחת מחליטה נגד זיון גרמניה, וועידה אחרת מחליטה בעד? (ק ר י א ו ת).

היו"ר י. שפרינצק:
אני מבקש להנמיך את הצעקות.

מאיר וילנר (מק"י):

אילו הייתם באים ואומרים, שיהיה פיקוח משני חלקי העולם, שלא יוקם צבא גרמני — הייתי מסכים, אך כל האומר שאין כל הכול בין ועידה המחליטה בעד זיונה של גרמניה ובין ועידה המחליטה נגד זיונה של גרמניה והקוראת להילחם נגד זיונה, מי שאומר שאין הכול — לא רק שהוא איננו אויביקטיבי, אלא אני מאשימו, שבזה הוא מחפה על זיון גרמניה. יש הכול יסודי בין החלטת בריסל ובין החלטת פראג, ומי שאומר שאין הכול בין החלטות מנוגדות אלו, — מחפה על הקמת צבא נאצי בגרמניה, והוא איננו נאמן לעובדות (ק ר י א ו ת) יש להשמיד את הנאציזם בכל מקום שהוא, הן במזרח והן במערב גרמניה, אלא שבמזרח עושים זאת ובמערב לא. אינני רוצה להסכים לתורת ההיסטוריונים אפילו לגבי העם הגרמני, ואני אומר בפירושו, שבתור יהודי ובתור סוציאליסט, בתור אדם, שאמו ואביו ואחיותיו כולן נהרגו בידי הנאצים — אני אומר בפירושו, שבשבילי קרוב יותר וילהלם פיק הגרמני, הנלחם כל הזמן נגד גרמניה של היטלר מאשר "יהודים" כמו ז'יל מוק, שניוויל וברנרד ברוך, המקימים צבא נאצי חדש. (ק ר י א ו ת).

אריה בן-אליעזר (תנועת החרות):

אתה שוכח את ההסכם שבין סטאלין והיטלר בשעה שכבר נשמדו יהודים בידי היטלר.

היו"ר י. שפרינצק:

חבריה הכנסת, לפנינו הצעות שונות ועלינו לקבל החלטה.

מאיר וילנר (מק"י):

אחרי מפלתם בקוריאה, רוצים האימפריאליסטים האמריקניים להציל את מצבם עליידי הקמת צבא גרמני נאצי. תשובת ממשלת ישראל לתביעת אמריקה לסיים את מצב המלחמה עם גרמניה, אומרת דרשני. נדהמתי היום למקרא תשובת ממשלת ישראל, המייצגת מדינה יהודית (עם כל מה שקשור ליהודים בענין הנאציזם והפאשיזם), בתשובה לאיגרת הממשלה האמריקנית, אומרת ממשלת ישראל, שהיא איננה יכולה להצטרף להצעה האמריקנית מפני המצב הפנימי במדינת-ישראל. (ק ר י א ו ת: איפה זה כתוב? איזה סילוף?)

ולמעשה, נגד הנאציזם, ולמחאותינו נגד אדונוי ואפוט-רופסיו של הנאציזם המתחדש, אדונוי הגלויים והצבועים והמתחסדים גם יחד.

בהתאם לכך יש לי הכבוד להציע לכנסת את ההצעה הבאה:

(1) הכנסת הראשונה של מדינת-ישראל מרימה את קולה נגד זיונה מחדש של גרמניה.

(2) החלטת שתיים-עשרה המדינות של הברית הצפון-אטלנטית בוועידת בריסל, אשר לפיה יש לצרף חטיבות צבאיות מגויסות מגרמניה המערבית לגוש ההגנה האט-לאנטי — מטילה איום חמור ביותר על שלום העולם ועל עתידו של העם היהודי.

(3) לאחר ששליש העם היהודי הושמד עליידי גרמניה הנאצית ולנוכח העובדה שפושעי מלחמה נאציים מהלכים חסשים ועשרות מגדולי הפושעים משוחררים מבתי-הסוהר, רואה העם היהודי בהפסקת הונאציפיקאציה, כביטול צו הסירוק של התעשיה הצבאית, ובאחרונה בהקמת הכוח הצבאי הגרמני לתחיה — התעללות בזכר קרבנותיו וה-תנקשות בקיומו ובבטחונו. העם היהודי חובע את המשכת המלחמה בנאציזם עד לעקירתו המוחלטת.

(4) הכנסת מטילה על הממשלה להביא לפני האו"ם את מחאת ישראל נגד החלטת בריסל, המפירה את הסכם סוטסדאם, שבו התחייבו חמש המעצמות הגדולות לשמור על דמיליטאריזאציה בכל גרמניה. אי לכך נדרשת הממשלה לפתוח בפעולה מדינית נמרצה נגד העברתם של קצינים גרמניים למדריכים ומפקדים בצבאות המזרח התיכון העלולים לסכן את בטחונה של מדינת-ישראל.

(5) הכנסת פונה להמוני היהודים בעולם כולו, לצרף את מחאתם נגד זיונה של גרמניה.

(6) הכנסת פונה לכל המדינות, אשר בידיהן ההכרעה, למונע בכל הכוח שברשותם את הקמתם מחדש של הכוחות הצבאיים הגרמניים בכל צורה שהיא.

מאיר וילנר (מק"י):

כנסת נכבדה, אין דבר חמור יותר וחשוב יותר מן ההכרעה העומדת להתקבל בכנסת ישראל ובכל ארצות תבל בשאלת זיונה של גרמניה. הסכנה החמורה ביותר במלחמה נגד הקמתו של צבא נאצי, היא בטשטוש הבעיה ובסתירת הכתובת איפה ומי . . .

אידוב כהן (המפלגה הפרוגרסיבית):
גם מ"ם מטשטשת?

מאיר וילנר (מק"י):

אם אומרים שכולם נבנים — מצילים את הנגב מאי-חזיות, אם אומרים כולם שודדים — בורה השודד ומוסיף לשודד.

מה שעושה החלטת הרוב של ועדת-החזון זהו טש-טוש, חיפוי, התחמקות מן המלחמה נגד זיונה של גרמניה. מה הן העובדות? התקיימו שתי ועידות היסטוריות, שאולי תקבענה את גורל העולם ואת גורל העם היהודי, את גורל המדינה שלנו לשלום או למלחמה. ועידת פראג מצד אחד וועידת בריסל מצד שני, אחת, ועידת פראג בהשתתפות שמונה מדינות: בריית-המועצות, ארצות הדמוקראטיה העממית והרפובליקה העממית הדמוקראטית במזרח גרמניה. (ק ר י א ו ת) — שם אין צבא נאצי? איזו דמוקראטיה? שם נמצאים חבריך הנאצים! חכריך הנאצים בגרמניה אינם נאצים?!

העולם, למנוע את זיונה מחדש של גרמניה ואת הסרת ההסכמים הבינלאומיים של פוטסדאם, המחייבים את הד"נאציפיקאציה והדמוקרטיזאציה של גרמניה ואוסרים את זיונה מחדש".

יחד עם זה רצוני להודיע, שגם הצעתו של חבר הכנסת ריפטיין, כמו הצעתנו, מבטאה את דעת כל תנועת השלום בישראל ודעת רובו הגדול של עם ישראל. לכן איננו מבקשים להצביע בנפרד על הצעתנו, אלא רק על הצעתו של חבר הכנסת ריפטיין.

היו"ר י. שפרינצק:

צר לי מאד, אך עלי לקבוע שמה שעשה חבר הכנסת וילנר הוא תכסיס שאינו מקובל אצלנו. תחילה השמיע גאוב שאפשר היה לראותו כנאום המכוון נגד שתי ההצעות לטות גם יחד; אחר־כך הביא הסברה, הנמקה והקראה; ואחרי־כן מסר הודעה שהוא מבקש לא להצביע. הודעה כזאת יכול היה למסור גם בלי הנאום. להבא לא ארשה זאת.

דוד־צבי פנקס (החזית הדתית המאוחדת):

אני מבקש להצביע על הצעה זו. מאחר שהוצעה — שוב אין היא כבעלותו של מר וילנר; היא כבר כבעלותו.

היו"ר י. שפרינצק:

אם מר פנקס ידרוש להעמיד את ההצעה להצבעה, אדרוש אני ממנו שינמק אותה.

מאיר ארגוב (יו"ר ועדת־המשנה בענין זיונה של גרמניה): כנסת נכבדה. אין זו הפעם הראשונה בהיסטוריה היהודית שאנו נשארים מבודדים באסוננו. העולם לא שעה אלינו כאשר הדביקו בנו את הטלאי הזהוב, כאשר הפך קירו אותנו לשוד, הכניסו אותנו לגיטאות, כאשר שרפו את בתיה־כנסיות שלנו, כאשר שרפו ספרי־תורה, כאשר העלו אותנו על המוקד. באותה תקופת־בלחות ראשונה היה משהו מרבי העולם וממדינות כבירות שהלך למסע התפיסות לגרמניה הנאצית, והיה משהו מרבי המדינות שכתב ברית עם היטלר, על אף היום היהודי הניגרי. העולם לא שעה אלינו ולא רצה לראות את אשר עוללו לנו, וגם לא ראה שאכן נפתחת תהום לאנושות כולה. והשאלה היא כיום: אם אנחנו, לאור האיום שבאיום שקרה לנו, לא נחכש לשוני יהודי שבשאלה האיומה הזאת? רצוני, שהכנסת בהחלטתה היום לא תקבל השראה ולא תהיה מושפעת מעובדת החלוקה בעולם הבינלאומי, אלא תראה את עובדת זיונה של גרמניה מנקודת־ראות יהודית — ויהודית בלבד, כי הפשע שנעשה לעם היהודי אינו דומה במימדיו ובתוצאותיו למה שנעשה בתקופת האינז'אציה הנאצית לשום עם בעולם, אם כי נרצחו גם מיליונים רבים של בני עמים אחרים. ברל כצנלסון ז"ל אמר על הטבח שטבחו בנו הגרמנים, שאנו דומים לעץ חי שכרתו אותו במאוונך, ומבחינה זו אין ממדים שימדו את אסוננו ואת הטבח שטבחו בנו ב"מונחים" שלא יביעו את האמת. גם לגבי הדור התי' וגם לגבי הדור שנטבח וזכר, יש ערך לדבר שנקום ונגיד להם את האמת, ואת האמת כולה: מורה ומערב, אין אנו מאמינים לשום צד בענין זה, ובשבילנו אין הבדל מהותי, מבחינה הרצח בעם היהודי, בין החלק של העם הגרמני במזרח, הנקרא "רפוב" ליקה דמיקראטית עממית", ובין החלק של העם הגרמני במערב — הנקרא "ממשלת בין המערבית". אלה ואלה רצחו, לאלה ולאלה נותנים נשק, ואת אלה מוזינים.

כך נאמר בתשובה שהיא איננה יכולה להצטרף להצעה מפני המצב הפנימי במדינת־ישראל ומפני סיבות נפשיות של תושבי ישראל. זאת אומרת: "אנו איננו יכר" לים לעשות זאת, אך אתם יכולים לעשות את זה". אנו איננו מוזים נגד סיום מצב המלחמה בלי "דמיליטאריז" ואציה" — זהו בירושה של תשובת ישראל. ממשלת ישראל צריכה למחות על האמריקה עושה זאת! התשובה שנתנה היא מתמקת! התחמקת זו, הסכמה זו למעשה עם הצעד הסטריאוטיפי של אמריקה, היא המשך למדיניות בענין קוריאה: "אנו מסיבות פנימיות במזרח התיכון, איננו יכולים לעת'עתה לשלוח צבא לקוריאה". כך כתוב בהודעת ממשלת־ישראל.

אריה בהיר (מפא"י):

איפה כתוב "לעת'עתה"? זהו סילוף.

מאיר וילנר (מק"י):

כתוב בפירוש: "לעת'עתה אנו שולחים רק עזרה מדינית". העובדה, שככל ההמנות נגד הקמת הצבא הנאצי השתתפו רבבות יהודים מכל המפלגות ומכל החוגים מוכיחה, שתושבי ישראל לא יהיו לעולם במחנה אחד עם הנאצים ולא יהיו לעולם במחנה אחד עם השותפים לנאצים והמקיימים צבא נאצי. לעולם לא יהיו עם מסקדה מורח־תיכונית בראשות הגנרל הנאצי גורדיאן, שמקומו על ספסלי הנאשמים ועל עמוד התחילה!

אנו מאמינים, שתנועת השלום בעולם כולו, והתנועה הישראלית כחלק ממנה, יצליחו בכוחות מאוחדים למנוע את הקמתו של הצבא הנאצי ונצליח למנוע מלחמה עולמית חדשה, אנו בישראל נתנגד להקמת בסיסים צבאיים, המוצעים בגלוי עליידי סוכני האימפריאליזם מיקארדו וקרוסמן וחוגי שלטון אמריקניים. כשם שהחוצפנים האמריקניים תפשו את סורמוזה הסינית, רוצים החוצפנים הבריטים לתפוס את הנגב הישראלי.

אנו נגד המלחמה ובעד השלום; אנו בעד איסור הפצצה האטומית וכל נשק של השמדה המונית; אנו בעד צמצום זיון כללי בעולם; בעד זכותו של כל עם לעצמאות, ונגד תעמולת מלחמה.

כבוד הזמן תצטרך כודאי הכנסת לדון בהצעה לא־סור תעמולה למלחמה.

בסופו ברצוני לקרוא באזניכם את הצעת ההחלטה שהגשנו לחזקת־החוק־הבטחון.

הכנסת מביעה את רגשי הודעות וחרדתו של עם ישראל לשמע החלטה הפושעת של מועצת שרי החוץ והמלחמה של 12 מדינות האמנה הצפון־אטלנטית במושב בריסל על זיונה מחדש של גרמניה ועל הקמתו מחדש של הצבא וחיל־התעופה הנאצי.

הכנסת מביעה בשם עם ישראל את מחאתה וזעמה על הקמתו מחדש של הכוח ההיטלריסטי, שרצח בדם קר ששה מיליון יהודים ומיליונים רבים של בני עמים אחרים, האחראי לשואה האיומה ביותר של העם היהודי, לזוועות אושווייטצים ומאידאנק, להרס ולחרבן של שנות מלחמת־העולם השנייה.

הכנסת רואה בהחלטה זו את חילול זכרם של קרבות הנאצים, סכנה השמדה מחודשת לעמנו, איום על בטחונה וקיומה של מדינתנו וסכנה חמורה לשלום העולם.

כנסת ישראל הראשונה פונה בקריאה אל כל אומות

— זיונה של גרמניה (ארגוב, יערי, ציולינג, אלמאליח, וילנר, סנה, שרי, ארם, רובין, ארן) —

סיה בתקופה הפרעות, 1918-1919, ואני יודע שכרתו ברית עם האטאמאנים האוקראינים אשר שחטו אותנו, השלטון הסובייטי כרת ברית עם האטאמאנים האוקראינים!

מאיר זילנר (מק"י):

אתה מסלף את ההיסטוריה!

משה סנה (מפ"ם):

אתה מסלף את ההיסטוריה!

מאיר ארגוב (יו"ר ועדת־המשנה בענין זיונה של גרמניה):

אתה יודע זאת? היית שם? כדי להרגיע אותך, שאתה יודע הכל — — —

משה סנה (מפ"ם):

אני יודע רק מי אתה! אל תחלל את קרבנות פטלורה! אל תגן על דניקין!

ראובן שרי (מפא"י):

מה אתה יאנוס?

מאיר ארגוב (יו"ר ועדת־המשנה בענין זיונה של גרמניה):

אני אומר את האמת ולא אפחד ממך. אם אתה רוצה בשמות — אתן לך אותם.

משה ארם (מפ"ם):

הויהי האמת על הצבא האדום? הויהי האמת על ברית־המועצות?

מאיר ארגוב (יו"ר ועדת־המשנה בענין זיונה של גרמניה):

חבר־הכנסת ארם, היית שם באותו זמן כמוני, ולך יודא יודע שם כמו טיטוני, סביסנקו ואחרים. אני יכול לתת לך כמה וכמה שמות של אטאמאנים אוקראינים שקיבלו נשק, כלל וכלל לא לצורך רצח יהודים, אבל טבח יהודים ולאחר הטבח שירתו את הצבא האדום במשך שנתים! אני קובע זאת כעובדה בשבילנו, ואל תכחיש זאת אתה!

משה ארם (מפ"ם):

גם על טיטוני אינך אומר את האמת! אתה יודע שאחר כך חיסלו את הכנוסיות.

היו"ר י. שפרינצק:

לא נעמוק עכשיו בהיסטוריוסופיה מתרבת. אבקש להפסיק. כל אחד אמר את דבריו ולא הוטרף כל עוד לא עקר את הגבול בדבריו. אבקש להישאר בתחומים שהענין מחייבם.

מאיר ארגוב (יו"ר ועדת־המשנה בענין זיונה של גרמניה):

ההצעה שהבאתי בשם רוב הוועדה מבטאת את האמת כמו שהיא במציאות. הוכרנו את החלטות שנתקבלו כבריסל מבחינתנו חיתודית, וחתרענו שאנו מוחים על הקמת יחידות צבאיות, כפי שהדבר בא לידי ביטוי.

חנן רובין (מפ"ם):

אישה "בריסל" בהצעתכם? הרי אינכם אומרים זאת!

זלמן ארן (מפא"י):

מדוע אתה מדבר על מה שחסר אצלו? תראה קודם מה חסר אצלך!

אם חבר־הכנסת ריפטיין יכול היה לעלות על הבמה הזאת ולהאשים אותנו בטשטוש ובמגומם — אני רוצה להגיד לו, שעל מגומם של אמת אי־אפשר לכתוב בצביעות רטורית. ש־החוקן הישראלי, בלייק־סאכסס, קבל ששים אומות העולם, מעל הבמה הבינלאומית הגדולה והגבוהה ביותר, בשעה שנורקי גינוני חן ונשק למכביר לגרמניה המערבית והמזרחית, היה היחיד שהרים את קולו הבודד, האחד בעולם, נגד זיונה של גרמניה, נגד קבלתה למשפחת העמים; במילים ברורות ובהרגשה ובזעקה של דמי עם טבות, אמר זאת באזני כל ולשמע כל העולם. לשם מה באה היום הודעה זו של חבר־הכנסת ריפטיין? מדוע לא יכולנו להביא החלטה משותפת נכסבחים של עם אחד? הצענו לפיכם: הסכימו לקרוא לעובדות בשמן, הגירו שקיימת גרמניה מזרחית ומערבית ושאתם נגד זיונו גם של המזרח גם של המערב; ואמרנו לכם: אנחנו נכתוב בפירוש, נגד ועדת ברסל המקימה יחידות צבאיות גרמניות. באתם אלינו ואמרתם: זאת איננו יכולים לקבל. אתם רוצים כמושגים מטושטשים במקצת — „גרמניה כולה“, „גרמניה על כל חלקיה“ — אחר־כך הסתלקתם מן המלים „על כל חלקיה“ — „גרמניה הכבושה“ ובלבד שלא לומר את המלים „גרמניה המזרחית“.

אם יש אמת יהודית בלבכם ואם אינכם כסותים לאינו פוליטיקה אחרת, ואם אין השפעה עליכם ממישהו בסגנון ובמונחים, מדוע לא נקטנו בשיטה ובמלים אלה הפשוטות, המובנות לעולם כולו ולעם היהודי בתוכו, שאתם נגד גרמניה מזרחית ונגד גרמניה המערבית — נגד הזיון של שתיהן. מדוע זה שימש עילה, מדוע מלה אחת „מזרחית“ — מדוע היא מיחה פסולה? מפני מי פחדתם? מאיזה סגנון שאתם? מי השרה עליכם את הרוח הזאת לפחד מן האמת הזאת? אתם באים ושואלים אותנו, למה אנחנו לא הצטרפנו להפגנות האלה נגד זיונה של גרמניה, הנערכות עלידיכם ועלידי הקומוניסטים. טלחו לי — הפגנות־סרק של כמה מאות אנשים בכל עיר, עובדה היא שבמחאה נגד זיונה של גרמניה על שני חלקיה יכולנו לרכז את מיליון היהודים שבמדינת־ישראל כולה. למה הפכתם עובדה זו להפגנות רחוב, המושפעות — עלידי מי? המכוונות — עלידי מי? מתוך פחד מפני מלה אחת „מזרח“? בהפגנות אלו אין ענין יהודי.

מאיר יערי (מפ"ם):

אין מזיינים את מזרח גרמניה.

אהרן ציולינג (מפ"ם):

מופיתים על דבר קיים.

אברהם אלמאליח (הספרדים):

מזיינים גם מזיינים. אדרבא, אל יזיינו את מזרח גרמניה. מדוע אתם סוחדים לומר זאת?

מאיר ארגוב (יו"ר ועדת־המשנה בענין זיונה של גרמניה):

בעולם שלנו יש מושגים של הסוואה. הוכירו כאן את ענין קוריאה ואינני רוצה לדבר בזה כעת. אך הרי ילד יכול לחשוב שמאות אלפי הסינים הם „מת־נדבים“, רק ילד יכול לחשוב שאם חמשה מיליון איש חותמים על עצומת השלום, ולמחרת סועלים בטאנקים וביחיתים, זה נקרא „יונת השלום“. אנחנו יודעים זאת מנסיונו היהודי, ואחזור על מחשו שואלי לא ינעם לצד הזה של הבית, אבל אתם חייבים לדעת זאת: חיתית ברו־

— זיונה של גרמניה (ארגוב, רובין, סנה, ריפטיין, טובי, שפרינצק): חוק אשראי חוץ (שפרינצק, פנקס) —

מאיר ארגוב (יו"ר ועדת-המשנה בענין זיונה של גרמניה): אני מעיד עלי ועל יתר החברים בוועדה, שנעשה נסיון להגיע להחלטה מוסכמת גם במונחים וגם במושגים ואני מצטער צער רב על שלא יכולנו להיות מאוחדים בנקודה עקובה'מדם זו.

תופיק טובי (מק"י):

האם אתם בעד הסכם פוטסדאם, או נגדו ?

מאיר ארגוב (יו"ר ועדת-המשנה בענין זיונה של גרמניה): אני ממליץ לפני הכנסת על קבלת ההצעה שהצעת.

היו"ר י. שפרינצק:

לפנינו שתי הצעות: הצעת רוב הוועדה שהובאה על-ידי חברי-הכנסת ארגוב, והצעת המיעוט שהובאה על-ידי חברי-הכנסת ריפטיין, ניגש להצבעה.

הצבעה

בעד הצעת רוב הוועדה — 54
בעד הצעת המיעוט — 16
הצעת רוב הוועדה לענין חוץ ובטחון כדבר מחאה נגד חידוש זיונה של גרמניה — נתקבלה.

היו"ר י. שפרינצק:

המחאה תועבר לאומרת העולם.

מאיר ארגוב (יו"ר ועדת-המשנה בענין זיונה של גרמניה): הצענו לכחוב במפורש: „בריסל“.

חגן רובין (מפ"ם):
אסרנו עליכם ?

מאיר ארגוב (יו"ר ועדת-המשנה בענין זיונה של גרמניה): הצענו זאת בתנאי שתכריכם יסכימו לכתוב: „גרמניה המזרחית“, אך לא הסכמתם לכך.

משה סנה (מפ"ם):
כלום על-ידי כך נתבטלה גרמניה המערבית ?

יעקב ריפטיין (מפ"ם):
האם זה ענין של מסחר או של מצפון ?

אריה בן-אליעזר (תנועת החרות):
זה ענין של חסות זרה !

יעקב ריפטיין (מפ"ם):
אתה פה סוכן של מקארטור ?

אריה בן-אליעזר (תנועת החרות):
האם אצלך זה מצפון ?

ה. חוק אשראי חוץ, תשי"א—1951* (קריאה שניה וקריאה שלישית)

בוועדה חיתה הצעה לחלק את החוק הזה לשני חוקים, לחוק נפרד על המילואה מן הבאנק האמריקני, ולחוק שני על אפשרות קבלת מילואה ממקורות-חוץ אחרים. לאחר דיון והסכם בוועדה, שמוטב להביא את החוק כחוק אחד, אלא לחלק את שני הנושאים לסעיפים נפרדים, ולא כפי שזה היה בגוסס הצעת-החוק שהוגשה לכנסת, בסעיפים משותפים וכוללים לשני סוגי ההלוואות. בקשר לזה הח' ליטה הוועדה לקבל הצעה, שהוזכרה גם כאן בזמן הדיון, בדבר שינוי שם החוק, הואיל והחוק כולל אפשרויות של הלוואות אחרות מלבד ההלוואה מן הבאנק ליצוא ול-יבוא של וושינגטון, לא ייקרא החוק: חוק אשראי אמריקני, אלא הוא ייקרא: חוק אשראי-חוץ, תשי"א — 1951.

בסעיף הראשון של החוק ניתנת הרשאה לשרי-האוצר לקבל בשם מדינת-ישראל אשראי של שלושים-יחמישה מיליון דולאר מן הבאנק ליצוא ויבוא של וושינגטון ולח' הו"ע על כל ההסכמים ושש-יהחוב הקשורים במילואה הזו. בסעיף השני ניתן יפוי-כוח לשרי-האוצר לקבל בשם מדינת-ישראל, נוסף על האשראי ההוא, אשראי עד לסכום כולל של ששים-יחמישה מיליון דולאר ממקורות-חוץ שונים, ובמקרה כזה, כמו במקרה הקודם, לחתום על כל ההסכמים ועל כל שש-יהחוב הדרושים לביצוע קבלת מילואה כזה. לפי הידיעות שקיבלנו בוועדת-הכספים משרי-האוצר, כבר מתנהל משא-ומתן דחוף עם גורמי חוץ שונים לשם השגת המילואה הנוסף הזה בסכום של ששים-יחמישה מיליון דולאר ממקורות שונים, והדחיפות מחייבת לאשר את ההרשאה האת מראש, כי כל דיחוי עלול להביא לידי נזק ולאבד בשבילנו מקורות אשראיים ומקורות מלאי.

משום כך הסתפקה הוועדה בחכללת סעיף חקובע,

היו"ר י. שפרינצק:

עתה נעבור לסעיף הבא שעל סדר-היום: חוק אשראי חוץ, תשי"א — 1951. רשות-הדיבור ליושבי-ראש ועדת-הכספים, חברי-הכנסת פנקס.

דוד-צבי פנקס (יו"ר ועדת-הכספים):

אדוני היושבי-ראש, כנסת נכבדה. שרי-האוצר הביא בשם הממשלה הצעת חוק האשראי האמריקני, תשי"א — 1950, שהכיל בעצם שתי פעולות אשראיות שברצון הממשלה לעשותן, בחלק הראשון מדובר במילואה של שלושים-יחמישה מיליון דולאר מן הבאנק ליצוא וליבוא של וושינגטון לצרכי פיתוח חקלאי, כהמשך להלוואות בסכום שקיבלנו לפני שנתיים.

נוסף לכך ביקש שרי-האוצר אפשרות לקבל בשם מדינת-ישראל הלוואות אחרות בסכום של ששים-יחמישה מיליון דולאר.

כאשר דנו היום, לפי בקשה מיוחדת של שרי-האוצר, באופן דחוף בוועדת-הכספים בהצעות אלה, התברר לנו, מה שאולי לא הוגד בצורה ברורה למדי בכנסת, שהחלק השני, ההלוואה של ששים-יחמישה מיליון דולאר, נחוץ כדי לאפשר לממשלה להכין את המדינה לכל צרה שלא תבוא במקרה של התנקשות עולמית מלחמתית. אילו לא היינו צריכים לחשוש לאפשרויות כאלה, מוטב היה וא-פשר היה להביא לפני הבית הצעות לאשראי חדש נוסף בצורה הרגילה ולא על-ידי יפוי-כוח כללי שניתן לממ-שלה מראש.

אנו צריכים להתכונן לשעת-חירום קשה ביותר על-ידי יצירת מלאי בכל אותם שטחי החיים שאנו תלויים בהם: מזון, תעשייה וכל יתר הצרכים של מדינה עצמאית הרוצה לקיים את עצמה.

ישיבה רי"ב, ג' שבט תשי"א (10 יאנואר 1951)
— חוק אשראי חוץ (פנקס, סנה, ארן) —

זה, הודעה שמסר שר-המלחמה האמריקני, ג'ורג' מאר' שאלי, בניו-יורק, במסיבה יהודית. הוא אמר שהוא בטוח „שישראל תתרום את חלקה לבטחון האזור כולו מפני הסכנה הקומוניסטית“, ומשום כך יש יסוד לבקשת ישראל לקבל עזרה מארצות-הברית. שר-המלחמה האמריקני אישר את קשר-הגומלין בין קבלת עזרה מאמריקה לבין התקשרות מדינית, ואף מלחמתית-צבאית, אתה. אני משאיר לשיפוטו של כל בר-דעת, לאיזו משתי ההצהרות המנויות האלה יש משקל-יותר — להצהרתו של חבר-הכנסת ארן, או להצהרתו של ג'ורג' מארשאל.

זלמן ארן (מפ"מ):

האם יש בחווה שלנו סעיף המתנה דבר זה?

משה סנה (מפ"מ):

אין חווה בעולם שבו כתוב במפורש: מדינה א' משתעבדת למדינה ב'. אף בחווה שבין עבדאללה לבין בריטניה נאמר ששני המלכים, שני הצדדים הגבוהים, יעזרו זה לזה במקרה הצורך.

זלמן ארן (מפ"מ):

האם היה הסכם כזה בכתב או בעל-פה?

משה סנה (מפ"מ):

אני אחראי רק למה שאני אומר — שר-המלחמה האמריקני, שאינו פטפטן, מסר את ההודעה שקראתי באוני שבגריי ישראל שישב לידו, ומשמעותה של קריאה זו מוכנת לכל.

זלמן ארן (מפ"מ):

הוא אמר את הדברים האלה במסיבת „קוקטייל“; לא היתה זו הצהרה מדינית.

משה סנה (מפ"מ):

אני חושב שדבר-ידך אתה מתאימים יותר למסיבת „קוקטייל“, רציתי רק לקבוע שישנן שתי סברות שונות. חבר-הכנסת ארן סבור שאין קשר בין קבלת עזרה והתחברות צבאית-מדינית; ג'ורג' מארשאל סבור אחרת. השארתי לשיפוטו של כל בר-דעת לבחון, לאיזו דעה יש משקל-יותר.

זלמן ארן (מפ"מ):

למדינת-ישראל חשוב יותר מה שאני אומר.

משה סנה (מפ"מ):

לדעתך, חשובים דבר-ידך יותר, אבל אני לא לך מסרתי את השיפוט.

כעת אני עובר להסברת הפסקה השנייה, לביסוס התנגדותנו „לתנאים משעבדים מבחינה כלכלית“.

בחווה הקודם וגם בחווה החדש, ישנו סעיף שאו היה מסומן כסעיף 12, והוא קיים ושריר גם בחווה החדש; אולי נשתנה מספרו, אך התוכן לא נשתנה. סעיף זה מטיל חובה על ממשלת-ישראל למסור אינפורמציה על שורה של ענינים, חובת התייעצות עם סקידים ושליחים מן הבאנק המלווה. הוא גם כולל סאנקציה בדבר הפסקה חד-צדדית של האשראי, או אי-חידושו או אי-הרתבתו. מבחינה פורמאלית, חפשיה מממשלה בקביעת מדיניותה הכלכלית. אך ראה זה פלא! ההתפתחות המדאגה של מצבנו הכלכלי והכספי תואמת בדיוק את הקו הכלכלי של ממשלת ארצות-הברית. ללא כל צורך הסבירו לנו שה, שנוחץ להר-

שר-האוצר ימסור תוך חודש ימים מיום שיחתום הסכם לפי סעיף זה. על סכום של ששים-וחמשה מיליון דולאר הודעה לוועדת-הכספים של הכנסת על תכנון של אותו הסכם. ועדת-הכספים תוכל איפוא, לפי סעיף זה, לדעת את מהלך הענינים ואת הפעולות שיעשו בענין זה על-ידי שר-האוצר. יתר הסעיפים הם בעצם סעיפים סגניים ואינם קובעים במהות הענין.

לא היה לדעתנו צורך, בקשר עם המלווה הזה של שלשים וחמישה מיליון דולאר מן הבאנק ליצוא ויבוא של אמריקה, לעורר את שאלת ערך הלידה הישראלית לעומת הדולאר, לעתיד לבוא, כי הרוב הגדול של הכסף הזה או המכשירים והמזכרים שיובאו תמורתו, לא יימסרו לידים אחרות, תוך מבית-החרושת לדשנים, אלא הממשלה שתמש במיצרכים האלה לשם פיתוח חקלאי במדינה. בדרך כלל יש לומר לענין זה, ששאיתפנו צריכה להיות, להבריאה, לא רק באורח רשמי כ-יאם למעשה, את הלידה הישראלית ולהשיג לה שוב את המעמד המוכובד של לידה תמורת שני דולאר ושמונים סנט. אין אנו צריכים להסכים למצב של הפחתת ערך הלידה עלידי גורמים זמניים הקשורים בתלקם עם מצוקתנו הכלכלית הנובעת מן המשימה של קיבוצ גלויות, ובחלקם — בתסוכת הכלכלית-המלחמתית בעולם כולו. כולנו חייבים להתאמץ להגיע למצב כלכלי במדינה, שיאפשר קיום ורלאציה של שני דולאר ושמונים סנט נגד לירה ישראלית. אני מאמין, שאם נלך בדרך הנכונה נוכל להחזיר את הלאציה הרשמית הזאת, לא רק להלכה, כי אם גם למעשה. אך אם יקרה אחרת, דיה לצרה בשעתה, ואזי נדון איך למנוע רוחים בלתי-מוצדקים מאלה שקיבלו מצרכים או מכשירים או מכונות מן המלווה האמריקני הקודם ולא שילמו אלא חלק קטן מערכם. אז נשקול, אם יהיה צורך בכך, מה לעשות כדי למנוע התעשרות בלתי-מוצדקת של הידיים והפסד בלתי-מוצדק לקופת המדינה. כפי שאמרתי, אני מקווה שלא יהיה צורך בשיקול-דעת כזה. כי נבריא את הכלכלה שלנו ונקיים את הקורס הרשמי להלכה ולמעשה ביחסים שבין הלידה ובין הדולאר.

בוועדה נרשמו הסתייגויות עלידי שני חברי-הכנסת. הסתייגות אחת מובאת עלידי ד"ר סנה, המסתייג משני הסעיפים הראשונים של החוק ומביא הצעות לנוסחות אחרות משלו, שאינן מהוות תיקונים סגנים, אלא שינויים מכריעים, אך כנראה, שהוא הצליח לשמור על צורת ההסתייגות, אם כי הוא מביא בעצם תוכן מנוגד לגמרי לתוכן החוק. גם ד"ר בדר רשם לעצמו זכות להסתייגות בסעיף אחד. וכן רשם לו מר בן-אליעזר זכות למסור הודעה לפני ההצבעה.

משה סנה (מפ"מ):

כנסת נכבדה. צדק וישראש ועדת-הכספים, באמרו שההצעות המונחות לפניכם אינן בבחינת תיקונים, אלא יש בהן מגמה שלא להרחיב את יפוי-הכוח לשר-האוצר, כ-יאם לצמצמו.

הנימוק העיקרי שלי הוא: לשלול קבלת מלווים מחוץ-לארץ, הקשורים בתנאים משעבדים.

שמענו במשך הדין הודעות המכוונות להזמנת דבר הסכנה הזאת. שמענו היום הודעה מפי חבר-הכנסת ארן, המבינה תודה לממשלת ארצות-הברית על עזרתה, שניתנה לעם ישראל ללא תנאים מדיניים או כלכליים, כביכול. אולם, קראנו לפני זמן קצר הודעה של מינאני אחר בנידון

המילויים, שמקורם בהון המנוסוליטיסטי-הממלכתי האמריקני, מטילים על הממשלות הלוחות תלות משולשת — בענייני חוץ, פנים וכלכלה כאחד.

לכן נצביע נגד החוק המוצע, ונדרוש את קבלת הסייגים שלנו המצמצמים את סמכותה של הממשלה בקבלת אשראי-חוץ.

יוחנן בדר (תנועת החרות) :

אין לי מה לומר ביחס להלוואה של 35 מיליון דולאר מהבאנק ליצוא ויבוא. הסתייגותי קשורה עם יפוי הכוח שניתן בחוק לשר-האוצר, לקבל אשראי נוסף ממקורות שונים בסך 65 מיליון דולאר. דרישתנו היא, ששר-האוצר לא יחתום על חוזים כאלה בלי לקבל הסכמה מוקדמת של ועדת-הכספים. גם דרישה זו היא תוצאה משאיפתנו להגיע למשרה מסויימת בענין זה.

שמענו מפי שר-האוצר, שלפעמים הדבר הוא כלי-כח דחוף, עד שאי-אפשר לו לבוא לכנסת. אינני חושב שיש נימוק העשוי להצדיק את אי-הבאת העניין לפני ועדת-הכספים. את ועדת-הכספים אפשר לכנס יום יום ובכל רגע, אפילו בשעות הלילה, תוך שעות ספורות, ואפילו בזמן הפגרה. אם יקרה שיהיה צורך דחוף בלי-כח לקבל מלווה או להחליט עליו, הרי ועדת-הכספים תעמוד לצדו של שר-האוצר ותחליט. אך אין אנו יכולים לתת הסכמה כללית מראש, כי אין אנו יודעים מה יהיו המילוחים האלה ומה יהיו תנאיהם.

אני אומר שזהו דבר חמור עוד מבחינה אחת. הזכות לשמור על התקציב ועל הכספים היא זכות ראשונית של כל פארלאמנט. אין פארלאמנט המוחזק על זכות זו. ואם אנו רואים לפעמים, שהכנסת הזאת מעבירה זכות זאת להודעה מסויימת, הרי יש בכך משום פגיעה קשה בעקרון זה.

ברור שמשלם המסים הוא האחראי לכל מילוח שהמדינה מקבלת, ועל אחת כמה וכמה אם המילוח הוא מילוח זר. על כן חושבני שההסתייגות שלנו מן הראוי שתתקבל.

דוד-צבי פנקס (יו"ר ועדת-הכספים) :

כנסת נכבדה. הסתייגותו של חבר-הכנסת סנה היא בעצם אטאביזם. כי מה שהוא רוצה להתנות בהסתייגותו, כבר הובא בחשבון לגבי אותם שלושים וחמישה מיליון דולאר שאנו רוצים לקבל מן הבאנק ליבוא ויצוא בווישינגטון. ולגבי ששים וחמישה מיליון דולאר הנוספים, הרי עדיין איננו יודעים ממי נקבל אותם, וברצון נביא בחשבון את נכונות המורח לתת לנו אשראי כמו לגבי ארצות המערב.

מדוע הצעה היא אטאביסטית? חבר-הכנסת סנה מסכים ששר-האוצר ינהל משאומתן, אבל לא בתנאים שהם, אם במישרין ואם בעקיפין, תנאים משעבדים מבחינה כלכלית ומדינית. קראנו את החוזה ולא מצאנו בו שום תנאים משעבדים מבחינה כלכלית ומדינית; ותכנו הובא עליידי שר-האוצר לתשומת-לב הכנסת. למה אישוא נעמדי עכשיו תנאים שכבר קיימו?

מאיר וילנר (מק"י) :

למה אין מפרסמים את החוזה?

דוד-צבי פנקס (יו"ר ועדת-הכספים) :

תוכן החוזה נמסר בכנסת ואין בו שום דבר סודי.

חייב את החקלאות; אנו מיטיבים להסביר זאת מאחרים. אבל יש לאמריקה ענין באייחוס, בדיספרפורציה בין התפתחות החקלאות והתעשייה בארץ. המגמה הזאת של המדיניות הכלכלית האמריקנית ברורה. שר-האוצר מסביר את פיגור האשראי לתעשייה בסיבות שונות. לפני שנה הסביר זאת בכך, שהיתה שביתת פועלי ההלדה; היום הוא מסביר זאת בכך, שהתעשיינים שלנו מומינים מכוונת מפציפות — ומכאן האחר-השמענו גם הסבר של מר לונשטיין, שאינו אנטיאמפריאליסט, שהתעשיינים אינם מודרניים להומין, כיון שהמחרים גבוהים מדי.

מכל מקום, ממשלת ארצות-הברית אינה מעוניינת בפיתוח התעשייה של הארצות המקבלות ממנה אשראי. ואני אומר שהאינטרס הישראלי, האינטרס של קיבוץ גלויות, של ריכוז טריטוריאלי, של עליית המונים ושל אוכלוסיה צפויה בארץ קטנה — מחייב גם פיתוח תעשייה. בעטיו של המילוח הגענו לפיגור כסול: הייצור החקלאי מפגר אחרי גידול האוכלוסיה, והייצור התעשייתי מפגר אחרי הייצור החקלאי.

עובדה היא שנהפכנו לשוק אמריקני בכל האימפורט שלנו. איש אינו יכול להכחיש שיהיבוא האמריקני גדל מ-8% ל-40%. איש אינו יכול להכחיש, שסחורות המילוח אינן עולות על 10% מן היבוא, בעוד שכל האימפורט האמריקני מגיע לשיעור של 40%. סחר-החוץ שלנו נעשה חד-צדדי, עם המערב בלבד. אפילו סוכר ציפי אנו קונים בבריטניה. ו-90% של חיטה שאנו מביאים, מובאים כולם אך ורק מן המערב, ועליידי כך הגענו לתלות איומה באימפריאליזם המערבי, מבלי שזה יהיה כתוב בכתב-החוזה, מר ארן. במקרה של השתבשות מסילות העולם בהיותנו מביאים מן המערב את כל יבוא החיטה, שהם 90% מכל לחם-חוקנו — כלום אינכם מבינים, לאיזו תלות עלול דבר זה להביא אותנו? ולכן, הדיבור על כך, שאין סכנת שעבוד במילוח, הוא דיבור-סרק המתעלם מן המציאות.

ואין זה רק ענין של מדיניות-חוץ ומדיניות כלכלית, התלות היא גם בענייני פנים. משרד-המסחר והתעשייה של ממשלת ארצות-הברית פרסם דין-וחשבון שנתי על הסחר העולמי לשנת 1950, ובו נאמר (אני מצטט): „חוגי המסחר והתעשייה הישראליים שמצאו אוון קשב מצד הממשלות הקודמות בארץ-ישראל (הכוונה היא לממשלות המנדאט) מתקשים להתגלגל לעמדתה של ממשלת-ישראל הנראית בעינינו כהזנחה וקפוח. היסודות הפוליטיים שמהם מורכבת ממשלת-ישראל היו הגורמים לסיבוכיה הכלכליים של המדינה משום שהממשלה נמצאה בהנהגת מפלגת פועלים“.

שרגא גורן (מפא"י) :

זה מוכיח את כל נאומך.

משה סנה (מפ"ם) :

זה מוכיח שהלחץ מבחוץ והלחץ מבפנים, מצד ההון הישראלי ומצד ההון החיצוני, מתואמים. ואתם לא תבידו? שההתפתחות הפנימית במדינת-ישראל, הלחץ מצד השרים תפים הבורגניים בקואליציה, הרוב הימני המובהק שנוצר אמש בירושלים, ההתקפה על מפא"י מצד שותפיה מימין בדיון הכלכלי — אינם מעידים על העתקת המדיניות הפנימית של ישראל לכיוון שמשרד-המסחר והתעשייה האמריקני דורש אותה, לרבות מדיניות של הקסאה או הצמדת שכר העובדים. לכן, סכנת השעבוד היא סכנה ממשית.

שיבה רי"ב, ג' שבט תשי"א (10 יאנואר 1951)
— חוק אשראי חוץ (פנקס, סנה, קסלן, דרורי, וילנר) —

מקור אחר שיציע לנו ד"ר סנה. ואני באופן אישי ארשום את ד"ר סנה בספר הזהב של הקרן הקיימת לישראל, אם יצליח בזה. אני מבקש ממנו להגיש את עזרתו למדינה שהוא כל כך עורך אותה כפאטריוט. בדרך זו ימלא את החסר, שאנו, אולי מתוך חוסר כשרון שלנו או מחוסר רצון מצד המלוכה, איננו משיגים אותו במערב הרחוק.

ועתה להסתייגותו של ד"ר י. בדר. אמרתי בפתיחת דברי, שיותר מששמענו בכנסת, שמענו בוועדת-הכספים על המטרות שלשמן אנו מבקשים את הסכום של ששים וחמישה מיליון דולאר. שמענו על החיפזות להשיג ועל התנאים שבהם צריך לפעמים לקבל החלטה בן-רגע, ואפילו דרך סלגראפית מחוץ למדינת-ישראל היא לפעמים ארוכה מדי. עיכוב קטן בומה, עלול לפעמים לבטל אפשרות לקבל סכום מסויים או מלאי מסויים ומצרכים מסויים. מתוך הנחה זו, שהוסברה לנו היום, אמרנו שניתן את ההרשאה לשר-האוצר לבקש ולקבל את ההלוואות האלה, והוא יודיע לוועדת-הכספים על כל טרנסאקציה שהוא מבצע בענינים אלה במשך חודש ימים. חושבני שזהו ערבון מספיק ושלא יהיו סטיות מן הדרךים המקובלות, שלפיה מקבלת מדינת-ישראל מילות חוץ.

אני מבקש מאת הכנסת לדחות את שתי ההסתייגויות גם יחד, ואני מאלץ לשר-האוצר ששיג בתנאים טובים את ששים-וחמישה מיליון הדולאר שאנו זקוקים להם כל-כך.

שר-האוצר א. קפלן :

הרשוני לי כמה הערות עובדתיות. ד"ר סנה חזר גם הפעם על-כך, שהיבוא מארצות-הברית הוא כרי 40% מכלל היבוא, וש-10% מזה קיבלנו מהמילוא האמריקני. הייתי מבקש ממנו מאד שיתרגל סוף-סוף לדייק במספרים, כי הרי חלק היבוא מאמריקה מגיע לקצת פחות מאשר 36.7%; ל-36.7% מכלל היבוא הגיע היבוא מארצות-הברית בעשרה חודשים של שנת 1950, ובהם היה היבוא מכספי המילוא לא עשרה אחוזים, אלא 18% בערך, כי 50% מן היבוא מארצות-הברית באו הודות למילוא האמריקני.

ב-10 החודשים הנרונים הבאנו 50% מן היבוא הכללי של מצרכי ייצור וכלי עבודה באמצעות המילוא האמריקני. ואם הגדלנו את חלקי של היבוא בארצות-הברית ל-37% מכלל היבוא, הרי זה מכני שלא הצלחנו בשום ארץ מארצות אירופה המזרחית לארגן לא משלוח מתנות ולא העברת הון פרטי. בתוך 50% בערך של יתר הכספים מהיבוא מאמריקה יש במידה רבה הון של יהודים פרטיים ומחנות מארצות-הברית. אך לא הצלחנו להציל את הרי כוש היהודי מפולין, מצ'כיה ומרומניה. לשם מה איפוא ההתחסדות, שאנו עדים לה כאן ?

חסיה דרורי (מפא"י) :
„עבדים היינו“ . . .

שר-האוצר א. קפלן :

באמת צריכים בכל זור וזור לחזור על המלים „עבדים היינו“.

מר פנקס הסכים לרשום בספר הזהב של הקרן-קיימת את ד"ר סנה. לדאבוני לא אזכה ליהנות מכך, כי לא הצלחתי לקבל מילוא בשום מקום במזרח אירופה.

מאיר וילנר (מק"י) :

מפני שאנו טורחים בהכנת מלחמה נגדם.

גם התנאי השני קיים בעצם, כי הוא אומר שלא ימסרו דיני-יחשבונוט שלא ניתן להם סומבי במדינת-ישראל. איני מתאר לי שיש איזה פרט בדיני-יחשבונוט שנמסרו בקשר למילוא, שהוא בכחינת סוד לגבינו. כל הדברים מתפרסמים בצורה זו או אחרת בעלונים הרבים של משרדי הממשלה, ואין ספק שהדברים נמסרו בדין-יחשבוני. אני אומר, שמה שחבר-הכנסת סנה מציע, כבר קויים. הוא מציע שלא נשתעבד ולא נמסור דיני-יחשבונוט שאינם עשויים להיות פומביים במדינה—זה קויים. מר סנה עומד בהסתייגותו בדרגה שכבר עברנו עליה. כבר לא השתעבדנו, כבר לא התחייבנו, ואנו נמצאים במצב שהוא מבקש. ומשום כך, אחרי שאנו מודיעים לו שלא השתעבדנו, אנו מבקשים גם ממנו להצביע בעד ההצעה הזאת.

משה סנה (מפ"ם) :

בכל שנה אומרים „עבדים היינו“.

דוד-צבי פנקס (יו"ר ועדת-הכספים) :

מספרים על העבר ואומרים „עבדים היינו“. ויש אנשים שאומרים „עבדים היינו“ והנם עבדים גם כיום הזה. אם כי איני מומחה בשאלות מדיניות, רוצה אני לאמר לך, חבר-הכנסת ד"ר סנה — שאם כי אתה רופא, ודאי יש לך גם השכלה משפטית — וודאי ידוע לך שמה שחושב לה על המלוה הוא בכחינת רורבאציה מנטאליס, שאין לו כל ערך לגבי החוזה. הוא יכול לחשוב כל מיני מחשבות, שבגללן הוא נותן את ההלוואה, אבל כל זמן שזה לא כתוב בחוזה, לא איכפת לנו מה הוא חושב.

משה סנה (מפ"ם) :

האם לא ענית לי מהמקום שיש לך ספק ?

דוד-צבי פנקס (יו"ר ועדת-הכספים) :

אם הבנתי יפה את הציטאטה שלך, הרי אמרת שגירגי מרשאל אומר, שמדינת-ישראל תתרום את תרומה נגד סכנת הקומוניזם ; אבל אני רוצה לאמר, שאם מדינת-ישראל תקיים את רצון הרוב הגדול של תושביה, הרי תעשה באמת את כל מה שבאפשרותה לעשות כדי למנוע את התפשטות הקומוניזם במדינת-ישראל. דבר זה תעשה מדינת-ישראל על-פי רצון אזרחיה, ולא לפי רצונו של משהו מן החוץ.

משה סנה (מפ"ם) :

גירגי מרשאל הוא שר-המלחמה הוא אמריקה ולא שר-הפנים של ישראל.

דוד-צבי פנקס (יו"ר ועדת-הכספים) :

אם יש למי שהוא, לגירגי מרשאל או לאיזה אדם אחר, תקות אחרות, שמגמתן היא אולי לרעננו, הריני מקווה שיתבדו. האנשים שיש להם תקות כאלה יתאכזבו, כי אנו לא נעזור להם בהגשמת תקות וכחונות שהן לרע-חנו. מדינת-ישראל תעשה מה שתושביה ירצו שיעשה, ולפי רצון המדינה תפעל נציגותה בכל ענין וענין. יש יסוד לטענתו של ד"ר סנה על דיספרופורציה באמצעים שאנו מקבלים בהלוואות אלה למיתוח החקלאות לעומת פיתוח התעשייה, ואני רואה כאן כר נרחב לחבר-הכנסת סנה לקבל עוד שלוששים-וחמישה מיליון דולאר ממקורות שיש לו קשרים אתם, כדי שנפתח את התעשייה שלנו. אני מביטח לו, שכשם שאנו חותמים חוזה עם הבאנק האמריקני קני ליבוא וליצוא, נחתום על אותם התנאים גם עם כל

שר־האוצר א. קפלן:

דיברו פה על האת חיסה, בוועדת־הכספים הסברתי היום את ענין החיסה, מארצות אלה לא הצלחנו לקבל חיסה בשום תנאי של אשראי, וגם לא תמורת יצוא מוצרי הארץ. הם דרשו מאתנו דוקא את הדולר המסמל כביכול את האימפריאליזם. היו ארצות אחרות שהצליחו אצלם יותר, למשל מצרים, שהחליפו אתם כותנה בחיסה. את התוצרת הישראלית לא רצו להחליף בחיסה, ולא רק בחיסה אלא גם לא בדברים שפות חיוניים.

הערה עובדתית שלישית בנוגע לחומר שאנו ממציאים לבאנק: לולא ההוצאה בנייר ובהדפסה, הייתי מכין לכם העתקים מן הדינמי־חשבונות ששלחתי. אך אני מודיע כאן, שהנני מוכן להמציא לוועדת־הכספים העתק מדויק מכל הדינמי־חשבונות ששלחנו לארצות־הבריה, וכל אחד מחברי ועדת־הכספים יוכל לעיין בו. אין בו שום דבר סודי. זהו חומר מעניין ומאלף על התפתחותנו. פרסמנו שם עובדות על הבניה, התעשייה, התחבורה והחקלאות. אני מודיע, כי העתקים של דינמי־חשבונות הללו יוגשו לוועדת־הכספים, ואבקש מיושב־ראש הוועדה להרשות לכל חברי־הכנסת לעיין בהם. זוהי עבודה גדולה מאד וחומר מעניין למדי לקריאה, כי הוא מראה את התפתחותנו בכמה ענפים. לכל יתר הדברים שהושמעו כאן אין כל יסוד.

רבותי, האמת לאמתה היא, שרוצים מאתנו שנשׂה תעבד למישהו אחר.

יצחק בן־אהרן (מ"ם):
מי רוצה ?

אי־דוב כהן (המסלגה הפרוגרסיבית):
"המולדת השניה" ! הסיעה שלך !

יצחק בן־אהרן (מ"ם):

את זה אתה אומר לאחר הכרוותיכם בענין קוריאה ואחרי הדיון שהיה בענין גרמניה.

שר־האוצר א. קפלן:

אם אתם חושבים את עצמכם כה יקיים בנוזן זה, הרי למה אתם מתרגשים כל־כך ?

אהרן ציולינג (מ"ם):

מדוע לא תקבלו את החיקון שהצענו ? קבלו את החיקון !

דוד־צבי פנקס (יו"ר ועדת־הכספים):

איש המכבד את עצמו, לא יתחם על דבר כזה.

שר־האוצר א. קפלן:

הערתי האחרונה היא בנוגע להסתייגותו של חבר־הכנסת בדר. אני רוצה להוסיף לדברי יושב־ראש הוועדה, שהמצב כיום הוא כזה, שלעתים קרובות אנחנו מוסרים יפוי־כוח של האוצר לשליחינו בארצות השונות. חבר־הכנסת בדר אומר, שהוא איננו רוצה לתת יפוי־כוח לשר־האוצר, ואני מודיע בכנסת, שלעתים קרובות אני מוסר יפוי־כוח כזה לנציגים שלנו, ונוטל על עצמי את כל האחריות לכך. אם רק נצליח — הרי אני מקווה, שכל אלה הדואגים לענין, יאשרו את הפעולה הזאת. הבטחתי, שלא יאחר מחודש ימים נביא דינמי־חשבון לוועדת־הכספים.

היו"ר י. שפרינצק:

אנו ניגשים להצבעה. חבר־הכנסת סנה הציע למחוק את הסעיפים 1 ו־2 בהצעת הוועדה ולהכניס במקומם סעיפים שהציע. כמו־כן הוא מציע למחוק את סעיף 4. אעמיד להצבעה את כל הסתייגויותי.

אריה בהיר (מס"י):

לפנינו סעיף ראשון המדבר על מילוח מסויים בסכום של 35 מיליון דולאר, יחד עם חווה מסויים. הסעיף השני בהסתייגותו של סנה הוא על כך ששר־האוצר יביא לכנסת כל הצעת חוזה־אשראי. אני מבקש להצביע את הסעיף הראשון בעד ונגד.

היו"ר י. שפרינצק:

אינני מרגיש צורך בכך ואינני חושב שוועדת־הכספים מעוניינת בכך. אנחנו מצביעים באופן פרימיטיבי ביותר.

ה צ ב ע ה

התיקונים של חבר־הכנסת מ. סנה לסעיפים 1, 2 ו־4 לא נתקבלו.

היו"ר י. שפרינצק:

חבר־הכנסת יוחנן בדר הביא הסתייגות לסעיף 2 — להוסיף, במקום שנאמר "בשם מדינת־ישראל", את המלים: "ובהסכמת ועדת־הכספים". נצביע.

ה צ ב ע ה

התיקון של חבר־הכנסת י. בדר לסעיף 2 לא נתקבל.

היו"ר י. שפרינצק:

אני מעמיד להצבעה את הסעיפים 1 ו־2 של החוק.

אריה בהיר (מס"י):

אני מבקש להסיר.

היו"ר י. שפרינצק:

ניחא. ניגש להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיף 1 בנוסח הוועדה נתקבל.

סעיף 2 בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר י. שפרינצק:

לסעיף 3 לא הובאו הסתייגויות, אעמידו איפוא להצבעה.

ה צ ב ע ה

סעיף 3 בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר י. שפרינצק:

נצביע על הסעיפים 4 ו־5. כזכור לא נתקבלה הסתייגותו של חבר־הכנסת סנה לסעיף 4.

ה צ ב ע ה

סעיף 4 בנוסח הוועדה נתקבל.

סעיף 5 בנוסח הוועדה נתקבל.

היו"ר י. שפרינצק:

רשות־היבור לחבר־הכנסת בן־אליעזר להודעה.

ישיבה רי"ב, ג' שבט תשי"א (10 יאנואר 1951)
— חוק אשראי חוץ (בְּאֲלִיעוֹר, שפּרִינצק) ; השבתת הקטיף (שפּרִינצק, קסלן) —

אריה בְּאֲלִיעוֹר (תנועת החרות):

אנחנו מצטערים מאד על שההסתייגות שלנו בדבר סמכותה של ועדת־הכספים לא נתקבלה. אנו סבורים שיש בכך משום מתן כוח רב בידי שר־האוצר לקבל מילוח ללא כל אישור מהכנסת או מועדה שלה. לפני ההצבעה על החוק כולו, כשעל חלקיו כבר הצבענו בחיוב, ברצוני להודיע בשם סיעתי שלמרות הסתייגותנו, הרי בהתחשב עם המצב הכלכלי במדינה ובהתחשב עם המאורעות בעולם כולו נצביע בעד החוק.

היור"ר י. שפּרִינצק:

אני מעמיד להצבעה את החוק כולו.

ה צ ב ע

חוק אשראי חוץ תשי"א — 1951, בנוסח
המועדה — נתקבל.

ו. השבתת הקטיף*

נות. בישיבה זו לא הגיעו לידי סיכום ההצעות, אך המשׁ תחפים בישיבה זו קיבלו על עצמם לייצץ לגופים שלהם לחדש מיד את העבודה, ואנו נשתדל להגיע במשך השבוע הבא לידי סיכום כל ההצעות האלה.

הבוקר היו צריכות להתקיים פגישות הגופים הללו. לדאכוני הרב אין לו שום ידיעה מה הוחלט בפגישות אלו.

היור"ר י. שפּרִינצק:

הישיבה הבאה כיום ב' בשעה 16.00.
הישיבה נעולה.

היור"ר י. שפּרִינצק:

חבריה־הכנסת, חשבנו שהיום תוכל ועדת־הכלכלה להודיע דבר מסויים בענין הקטיף והמשא־ומתן של הממׁ שלה עם הפרדסנים, אך מסתבר שהמשא־ומתן טרם נסׁ חיים ועוד אין דבר סופי. רשות־הדיבור לשר־האוצר שימסור לנו מהלך הענין.

שר־האוצר א. קסלן:

אני חוזר על ההודעה שמסרתי ליושב־ראש הוועדה הכלכלית. אתמול התקיימה שורה של ישיבות בענין זה וכן ישיבה אחת עם חברי המועצה לשיווק פרי־הדר. הוגשו הצעות אחדות, איך לארגן את היצוא של פרי־ההדר בשנה זו וגם איך לקבוע ועדה שתחקור את כל בעיות הפרדס־

הישיבה ננעלה בשעה 13.55.

* דברי־הכנסת חוב' י"א (מושב שלישי).

נספחות

א. סדר-היום לישיבות ר"י-ר"ב

- א. חוק לתיקון תקנות-שעת-חירום (עיבוד אדמות מוברות), תשי"א-1951 (קריאה שניה).
- ב. חוק לתיקון סקודת הפאטנטים והמדגמים, תשי"א-1951 (קריאה שניה).
- ג. החלטה בדבר הגדלת מסי בלו.
- ד. החלטה בדבר הגדלת מסי מכס.
- ה. חוק המילוח לפרוסנים (פיתוח) תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- ו. חוק האשראי האמריקני, תשי"א-1951 (קריאה שונה).
- ז. הודעת שר-החינוך והתרבות על עניני החינוך במחנות העולים ובמערבות.
- ח. חוק ההארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- ט. חוק לתיקון פקודת הסחורות הנטרפות ומדי-הצלה, תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- י. חוק בתים משותפים, תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק לעידוד השקעות הון (תיקון), תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק גכסי נפקדים (תיקון), תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק גכסי נפקדים (תיקון) (מס' 2), תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק לתיקון פקודת האריסים (הגנה), תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- טו. חוק לתיקון פקודת מס-הבולים, תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק לתיקון פקודת ועדות החקירה תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- יז. חוק לתיקון דיני העגשין (שוחד ושלמונים), תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- יח. חוק ההגירה, תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- יט. חוק קרן פקדון וקרן הוולה (תוספת יוקר) (תיקון), תשי"א-1951 (קריאה ראשונה).
- כ. דיון על הדיור-חשבון של ועדת-החקירה הממשלתית בעניני החינוך במחנות-העולים.
- כא. הפליות במנגנון הממשלה.
- כב. הצעת-החלטה בענין חידוש זיונה של גרמניה.
- כג. חוק האשראי האמריקני, תשי"א-1951 (קריאה שניה).

ב. הצעת חוק לתיקון פקודת הפאטנטים והמדגמים, תשי"א-1951

1. תיקון פקודת הפאטנטים והמדגמים
- פקודת הפאטנטים והמדגמים¹ תתוקן כך:
- אחרי חלק ד' יבוא חלק זה:
- „חלק ה': הוראות מיוחדות לשעת חירום
57. תחזות חלק ה'
- חלק זה לא יחול אלא בתקופה שקיים במדינה מצב של חירום בתוקף אכרזה לפי סעיף פ(א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, תשי"ח-1948.²”
58. הגבלות במתן פאטנטים וברישום מדגמים
- גירסה א':
- הוגשה לרושם בקשה למתן פאטנט או לרישום מדגם, רשאי שר-הבטחון, אם ראה צורך בכך להגנת המדינה, ובהסכמת שר-המשפטים, להורות לרושם שיימנע מעשיית דבר פלוני ביחס לבקשה, או שידחה עשייתו של דבר פלוני ביחס לבקשה, וכן רשאי שר-הבטחון בהוראה, לאחר התייעצות עם שר-המשפטים, לאסור או להגביל פרסום ידיעות על נושא הבקשה, או מסירת ידיעות כאלו לבני אדם מסויימים או לסוג מסויים של בני-אדם. העתק של הוראה שניתנה לפי סעיף זה יימסר למבקש.
59. עריכור
- (1) נתן שר-הבטחון הוראה לפי סעיף 58, רשאי המבקש לערער עליה לפני ועדת-ערעור, שתמונה כאמור בסעיף 60.
- (2) הערעור יוגש באמצעות הרושם בשלושה טפ' סים; טופס אחד ימצא הרושם לשר-הבטחון.
- (3) הגשת הערעור אינה מעכבת את ביצוע ההוראה.
- (4) ועדת-הערעור רשאית לאשר את ההוראה, בשינויים או בלי שינויים, או לבטלה.
- (5) הגשת הערעור אינה מוגבלת בזמן והרשות נתונה לחזור ולערער מדי פעם בפעם, אף לאחר למבקש.

¹ חוקי אי"י, כרך ב' פרק ק"ה, עמ' 1053.

² ע"ר מס' 17 מיום י"ב באייר תשי"ח (21.5.48), תוס' א', עמ' 1.

לבעלי-הפאטנט או לבעלי-הזכוין הבלעדי או לשניהם כאחד, הכל לפי הענין.

(2) נתגלעו חילוקי-דעות בדבר שיעור דמי-הזכוין המקובלים, תוכרע השאלה לפי בקשת היועץ המשפטי לממשלת ישראל או לפי בקשת הטוען לדמי זכוין, עליידי ועדת-פיצוי-דמי-זכוין הנזכרת בסעיף 65.

65. ועדת-פיצוי-דמי-זכוין

(1) תוקם ועדה מיוחדת לשם הכרעה בדבר תשלום פיצוי לפי סעיף 63 או דמי-זכוין לפי סעיף 64 (ולוועדה זו ייקרא: „ועדת-פיצוי-דמי-זכוין“); שום תביעה בענינים אלה לא ייוקץ לה כל בית-משפט וכל בית-דין.

(2) כל תביעה לוועדת-פיצוי-דמי-זכוין תוגש באמצעות הרושם.

ג י ר ס ה א' :

(3) החלטת ועדת-פיצוי-דמי-זכוין היא סופית.

ג י ר ס ה ב' :

(3) החלטת ועדת-פיצוי-דמי-זכוין בדבר תשלום פיצוי לפי סעיף 63 היא סופית; החלטתה בדבר שיעור דמי-זכוין לפי סעיף 64 ניתנת לערעור בפני בית-המשפט העליון, בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים.

(4) זוהי הרכב ועדת-פיצוי-דמי-זכוין :

ג י ר ס ה א' :

(א) שופט בית-המשפט העליון — יושב-ראש ;

ג י ר ס ה ב' :

(א) שופט בית-משפט מחוזי — יושב-ראש ;

(ב) הרושם ;

(2) חבר אחד שימונה עליידי שרי-המשפטים מתוך חבר המורים של האוניברסיטה העברית בירושלם, לים, של התכנון העברי בחיפה או של מכון וייצמן למדע ברחובות.

66. ועדות-סדר-דין

(1) שרי-המשפטים רשאי להתקין תקנות הקובעות את סדרי-הדין בפני ועדת-הערעור או בפני ועדת-פיצוי-דמי-זכוין (ולשתיהן ייקרא בסעיף זה — „ועדה“).

(2) כל ועדה קובעת בעצמה את סדרי-דינה במידה שלא נקבעו בחלק זה או בתקנות שהותקנו לפי סעיף-קטן (1).

(3) לכל ועדה יהיו סמכויות אלה :

(א) להזמין כל אדם לבוא לפניו כדי להעיד, בשבועה או בלי שבועה, או להגיש מסמך שב-רשותו, אך לא יידרש אדם לעדות או להגשת מסמך שאיננו אפסר לדרוש ממנו בדיון בפני בית-משפט ;

(ב) לתת צו הכופה התייצבותו של אדם שהוומן כאמור בפסקה (א) ולא התייצב, ולחייבו בתשלום לום ההוצאות שנגרמו מחמת אי-התייצבותו ולקנסו בסכום שלא יעלה על עשר לירות ;

(ג) לקבל כל ראיה, בכתב או בעל-פה, אפילו לא היתה מתקבלת בבית-משפט ;

שכבר הוחלט בערעור קודם, אלא שהוועדה רשאית לחייב את המערער בהוצאות, אם לדעתה לא היה צידוק לערעור חוזר.

60. ועדת-הערעור

(1) שרי-המשפטים ימנה ועדת-ערעור לצורך חלק זה.

(2) ועדת-הערעור היא שלושה. כיושב-ראש הוועדה ימונה שופט בית-המשפט העליון ואחד מחבריה ימונה על-פי המלצת שרי-הבטחון.

(3) הוועדה על מינוי ועדת-הערעור ועל כתבתה תפורסם ברשומות.

61. סייגים להגשת בקשה בארץ נכריה

לא יגיש אזרח ישראלי, או אדם אחר החייב נאמנות למדינת-ישראל, בקשה למתן פאטנט או לרישום מדגם בארץ נכריה לגבי כל-דיון, תחמושת או כל אמצאה שהיא בעלת ערך צבאי, אלא אם —

(א) קיבל תחילה היתר לכך מאת שרי-הבטחון ;

או

(ב) הגיש בישראל בקשה למתן פאטנט או לרישום מדגם לגבי אותה אמצאה ומאו יום הגשת אותה בקשה עברו שלושה חדשים, בלי ששרי-הבטחון יתן הוראה לפי סעיף 58 ; או

(ג) הגיש בישראל בקשה למתן פאטנט או לרישום מדגם לגבי אותה אמצאה, ושרי-הבטחון נתן הוראה לפי סעיף 58, אך ועדת-הערעור ביטלה את ההוראה.

62. מתן רשות להשתמש באמצאה

(1) הממשלה רשאית להתיר למחלקה ממחלקותיה, או לאדם הפועל על-פי חוזה עם המדינה, להשיג תמש בכל אמצאה, בין שניתן עליה פאטנט ובין שלא ניתן אך הוגשה ביחס אליה בקשה למתן פאטנט, ובכל מדגם, בין שגורשם לפי פקודה זו ובין שלא גורשם אך מבקשים לרשמו, אם הובר דרוש לאחת התכליות האלה :

(א) להגנת המדינה ;

(ב) לקיום אספקה ושירותים חיוניים ;

(ג) להגברת הייצור, לעידוד היצוא או לצמצום היבוא.

(2) לא תתן הממשלה היתר לפי סעיף-קטן (1) לטובת אדם הפועל על-פי חוזה עם המדינה, אלא אם הובר דרוש על מנת להבטיח או להקל את היצועו של החוזה.

63. פיצוי

ניתנה הוראה לפי סעיף 58, ישולם מאוצר-המדינה לממציא, או למי שבא במקומו, פיצוי לפי ראות עיניה של ועדת-פיצוי-דמי-זכוין הנזכרת בסעיף 65.

64. דמי-זכוין

(1) ניתן היתר להשתמש באמצאה או במדגם כא-מור בסעיף 62, ישולמו מאוצר-המדינה, או עליידי האדם שלו ניתן ההיתר, דמי-הזכוין המקובלים לגבי אמצאה כזו, או לגבי מדגם כזה; דמי-הזכוין ישולמו לממציא, או, אם ניתן פאטנט על האמצאה,

- (4) וזה הרכב ועדת-פיצוי-דומי-זכיון :
 (א) שופט בית-המשפט-העליון שימונה על-ידי שר-המשפטים — יושב-ראש ;
 (ב) הרושם ;
 (ג) חבר אחד שימונה על-ידי שר-המשפטים מתוך חבר המורים של האוניברסיטה העברית בירושלים, של התכניון העברי בחיפה או של מכון ויצמן למדע ברחובות.

גירסה ב' :
 (חבר-הכנסת ז. ורה פטיג) :

65. ועדת-פיצוי-דומי-זכיון
 (1) תוקם ועדה מיוחדת לשם הכרעה בדבר תש-לום פיצוי לפי סעיף 63 או דמי-זכיון לפי סעיף 64 (ולועדה זו ייקרא : „ועדת-פיצוי-דומי-זכיון“); שום תביעה בענינים אלה לא ייוקק לה כל בית-משפט וכל בית-דין.

(2) כל תביעה לוועדת-פיצוי-דומי-זכיון תוגש באמצעות הרושם.

(3) החלטת ועדת-פיצוי-דומי-זכיון בדבר תשלום פיצוי לפי סעיף 63 היא סופית; החלטתה בדבר שיעור דמי-זכיון לפי סעיף 64 ניתנת לערעור בפני בית-משפט לערעורים אורחיים.

(4) וזה הרכב ועדת-פיצוי-דומי-זכיון :
 (א) שופט בית-משפט מחוזי שימונה על-ידי שר-המשפטים — יושב-ראש ;

(ב) הרושם ;

(ג) חבר אחד שימונה על-ידי שר-המשפטים מתוך חבר המורים של האוניברסיטה העברית בירושלים, של התכניון העברי בחיפה או של מכון ויצמן למדע ברחובות.

(ד) לצוות שישלמו דמי-הבטלה לכל אדם שהת-ייצב לפניו על-פי הוזמה כאמור בפיסקה (א) ;
 (ה) להרשות או לא להרשות לקהל להיות נוכח בישיבות הוועדה.

67. ענשים

(1) אדם שפרסם או מסר ידיעות בניגוד להוראה שניתנה על-פי סעיף 58, או שעבר על סעיף 61, דינו — מאסר עד שנתיים או קנס עד חמשת אלפים לירות, או שני העונשים כאחד.

(2) תביעה לפי סעיף-קטן (1) לא תוגש אלא על-ידי היועץ המשפטי לממשלת ישראל או בא-כוחו, או בהסכמתו בכתב של היועץ המשפטי לממשלת-ישראל.

68. הפקעת תקופת של סניפים מסויימים
 שעה שחלק זה יעמוד בתקפו לא יחולו סעיף 9 והתנאי לסעיף 39.

2. ביטול

תקנה 15 לתקנות ההגנה, 1939³ — בטלה.

נוסח מתוקן של סעיף 65

גירסה א' :

(חבר-הכנסת ד. בר-רב-האי) :

65. ועדת-פיצוי-דומי-זכיון

(1) תוקם ועדה מיוחדת לשם הכרעה בדבר תש-לום פיצוי לפי סעיף 63 או דמי-זכיון לפי סעיף 64 (ולועדה זו ייקרא : „ועדת-פיצוי-דומי-זכיון“); שום תביעה בענינים אלה לא ייוקק לה כל בית-משפט וכל בית-דין.

(2) כל תביעה לוועדת-פיצוי-דומי-זכיון תוגש באמצעות הרושם.

(3) החלטת ועדת-פיצוי-דומי-זכיון היא סופית.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 63

ע. ז'בוטינסקי :

לכתוב : „ניתנה הוראת לפי סעיף 58, ישולם מאוצר-המדינה למצויא, או למי שבא במקומו, פיצוי על הנזק שנגרם לו על-ידי ביצוע ההוראה.“

לסעיף 67

ד. בר-רב-האי :

לכתוב : „מאסר עד חמש שנים“, במקום „מאסר עד שנתיים“.

לסעיף 62

ד. בר-רב-האי :

בסעיפים הקטנים (1) ו-(2) לכהוב : „אם היא משוכנעת שהדבר דרוש“, במקום „אם הדבר דרוש“.

ע. ז'בוטינסקי :

למחוק את הפסקות (ב) ו-(ג) לסעיף-קטן (1).

ח. רובין וז. ורה פטיג :

במקרה שתתקבל הסתייגותו של חבר-הכנסת בר-רב-האי, למחוק את הפסקה (ג) לסעיף-קטן (1).

ג. החלטה בדבר הגדלת מסי-הבלו

ז' בכסלו תשי"א (16 בנובמבר 1950), במידה שאותו צו מגדיל מס ממסי-בלו.

יוסף שפרינצק
 יושב-ראש הכנסת

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תשי"ט—1949, מחליטה בזה הכנסת לאשר את „צו מסי-בלו על משקאות משכרים (שינוי תעריף), תשי"א—1951“, שפורסם בקובץ התקנות מס' 129 מיום

³ ע"ר מס' 914 מיום 26.8.39, תוס' 2, עמ' 548.

ד. החלטה בדבר הגדלת מסי-מכס

בין התקנות מס' 129 מיום ז' בכסלו תשי"א (16 בנובמבר 1950), במידה שאותו צו מגדיל מס ממסי-מכס.

י ו ס פ ר י נ צ ק
יושב-ראש הכנסת

בהתאם לסעיף 2(א) לחוק מסי מכס ובלו (שינוי תעריף), תשי"ט—1949, מחליטה בזה הכנסת לאשר את „צו תעריף המכס והפטור, תשי"א—1950, שפורסם בקו”

ה. הצעת חוק אשראי-חוץ, תשי"א—1951

(ב) שר-האוצר רשאי לחתום בשם מדינת-ישראל על הסכמים עם נותני האשראי בקשר לאשראי האמור, ועל שטרי-חוב של מדינת-ישראל שימשו ראיה לאשראי זה.
(ג) שר-האוצר יודיע, תוך חודש ימים מיום שנחתם הסכם לפי סעיף זה, על תכנון של אותו הסכם לועדת-הכספים של הכנסת.

3 חתימת מסמכים

שרהאוצר רשאי לחתום על המסמכים הנוגעים לאשראי לפי חוק זה, בעצמו או על-ידי נציגים בחוץ-לארץ שימנה לכך בכתב בחתימת-ידו.

4. תחילת תוקף ההרשאה

כל הרשאה לפי חוק זה נתונה למפרע מיום כ"ב כסלו תשי"א (1 בדצמבר 1950).

5. ביצוע

שרהאוצר ממונה על ביצוע חוק זה.

1. הרשאה לקבלת אשראי מן הבנק ליצוא יבוא של ואשינגטון

(א) שר-האוצר מורשה בזה לקבל בשם מדינת-ישראל מן הבנק ליצוא יבוא של ואשינגטון, סוכנות של ארצות-הברית של אמריקה, אשראי עד לסכום של שלושים וחמישה מיליון דולאר (מטבע של ארצות-הברית של אמריקה), נוסף על האשראי שקיבל בתוקף חוק האשראי האמריקני, תשי"ט—1949¹.

(ב) שר-האוצר רשאי לחתום בשם מדינת-ישראל על הסכמים עם הבנק ליצוא יבוא של ואשינגטון בקשר לאשראי האמור, ועל שטרי-חוב של מדינת-ישראל שימנה שו ראיה לאשראי זה.

2. הרשאה לקבלת אשראי ממקורות שונים

(א) שר-האוצר מורשה בזה לקבל בשם מדינת-ישראל — נוסף על האשראי שהוא מורשה לקבל לפי סעיף 1 — אשראי עד לסכום כולל של ששים וחמישה מיליון דולאר (מטבע של ארצות-הברית של אמריקה) ממקורות-חוץ שונים.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

ולא על חוזה-האשראי המחייבים התייעצות עם מוסדות-האשראי או עם ממשלות ארצותיהם בכל ענין מהענינים הנ"ל.

2. חתימת מסמכים

שר-האוצר יביא לפני הכנסת כל הצעה של חוזה-אשראי, ולאחר קבלת אישור הכנסת יהיה רשאי לחתום בשם מדינת-ישראל על החוזה ועל שטרי-חוב של מדינת-ישראל שימשו ראיה לאשראי זה.

4 לסעיף

מ . ס נ ה :

מציע למחוק את הסעיף.

2 לסעיף

י . ב ד ר :

מציע בסעיף 2(א) אחרי המלים „בשם מדינת-ישראל“, להוסיף את המלים: „בהסכמת ועדת-הכספים של הכנסת“.

לסעיף 1

מ . ס נ ה :

מציע במקום הסעיפים 1 ו-2 — סעיפים אלה:

1. הרשאה על משאומתן לקבלת אשראי

(א) שר-האוצר מורשה בזה לנהל בשם מדינת-ישראל משאומתן עם מוסדות-אשראי בארצות-חוץ בדבר קבלת אשראי לצרכי פיתוח, בהתחשב עם האמור בסעיפים (ב) ו-(ג).

(ב) שר-האוצר לא ינהל משאומתן עם מוסדות-אשראי על הצעות-אשראי, המטילים אם במישרין ואם בעקיפין תנאים משעבדים, מבחינה מדינית או כלכלית.

(ג) שר-האוצר לא ינהל משאומתן על חוזה-אשראי, המחייבים מסירת דינרים-וחשבונות למוסדות-אשראי, או לממשלות ארצותיהם, על עניניה של מדינת-ישראל, כגון תקציב, תכניות-פיתוח, אוצרות-טבע, מטבע, מדניות שכר ומחירים, בטחון וכיצוא בזה, שלא ניתן להם סומבי במדינת-ישראל,

¹ ספר החוקים מס' 2 מיום י"ז באדר תשי"ט (18.3.49), עמ' 3.

סיכום הישיבות

- ישיבה ר"י (א' שבט תשי"א — 8 יאנואר 1951)
- היו"ר — י. שפרינצק; ג. ניררפאלקס.
- א. צ. יהודה (בשם ועדת הכלכלה) הגיש לקריאה שניה חוק לתיקון תקנות לשעת-חירום (עיבוד אדמות מור-ברות), תשי"א—1950. לא היו כל הסתייגויות. החוק בנוסח הוועדה נתקבל.
- ב. ה. רובין (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט) הגיש לקריאה שניה חוק לתיקון פקודת הפאטנטים והמד-גמים, תשי"א—1950. בדיון השתתפו ד. בררבי-האי, ע. ז'בוטינסקי, ז. ורהפטיג, י. קליבנוב, שרה-משפטים פ. רוזן, א. לנקין. ה. רובין השיב למתווכחים בשם הרוב בוועדת החוקה, חוק ומשפט. נתקבלו: גירסה א' לסעיף 58, תיקון ד. בררבי-האי לסעיף 62, תיקון ז. ורהפטיג וח. רובין לסעיף 62. וכן הסעיפים 57, 59, 60, 61, 63 ו-64 בנוסח הוועדה.
- ג. ד. צ. פנקס (יו"ר ועדת-הכספים) הגיש החלטה בדבר הגדלת מסי הבלו. בדיון השתתפו י. בדר, ב. רפסור, שרה-אוצר א. קפלן, ש. לביא. ד. צ. פנקס השיב למתווכחים. הוחלט: לקבל את ההחלטה בנוסח הוועדה.
- ד. שרה-חקלאות פ. לוביאניקר הגיש לקריאה ראשונה חוק המילוח לפרדסים (פיתוח), תשי"א—1950. החוק בא להעניק למועצה למיזוק פרי-הדר את הסמכות ללוות כספים מהאוצר מתוך הסכומים שנקבעו למטרה זו בתקציב הפיתוח לשנת 1950/51 ולחזור ולהלוותם לפרדסים וכן להבטיח את פרעונן של ההלוואות. בדיון השתתפו י. ספיר, א. ציולינג, מ. וילנר, מ. בן-עמי, ג. הרפז, י. בדר, צ. יהודה. שרה-אוצר השיב למתווכחים. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת-הכספים.
- לאחר חילופי-דברים בהשתתפות א. ציולינג, היו"ר ג. ניררפאלקס, א. מ. גנחובסקי, ד. צ. פנקס — החליט היו"ר למסור לוועדת-הכנסת להחליט על הוועדה שאליה יועבר החוק.
- ה. שרה-אוצר א. קפלן הגיש לקריאה ראשונה חוק האשראי האמריקני, תשי"א—1950. החוק בא להרשות לאוצר לקבל מהבאנק ליצוא ויבוא של ואשינגטון אשראי עד לסכום של מאה מיליון דולר נוסף על האשראי שקיבל מבאנק זה עד עתה ולהעניק לשר סמכויות לצורך קבלתו. בדיון השתתפו א. ציולינג, י. בדר, פ. נפתלי, ז. ורהפטיג.
- ישיבה רי"א (ב' שבט תשי"א — 9 יאנואר 1951)
- היו"ר — י. שפרינצק; ג. ניררפאלקס.
- א. השרים מסרו תשובות לשאלות בדבר: שמירה על תקנות למניעת סוחר בדרכים; מכירת נכסים עלידי האפורטרופוס לנכסי-נפקדים; רישום ריהוט שנרכש על חשבון המדינה לזירות שרים; תיקון בנינים רעועים המוחזקים עלידי האפורטרופוס לנכסי נפקדים; ביטול נקודות הלבשה לטליתות; הקצבת נקודות הלבשה והנעלה לכפרים הערביים; הפסקת התביעות המשפטיות נגד רבקה גפן, בעלת בית התולים לחוליות, "תירפא"; הומנת קצין מן המש"טרה הבריטית לעבודה במשרתת ישראל.
- ב. גמ"ש הדיון בחוק האשראי האמריקני, תשי"א—1950. בדיון השתתפו ד. צ. פנקס, ז. ארן, י. רוקח, מ. וילנר, י. חזן, ע. גוברין, א. בן-אליעזר, ה. פורדר, מ. בן-עמי, א. הרצפלד, שרה-אוצר א. קפלן השיב למתווכחים. י. הררי (יו"ר ועדת-הכנסת) מסר מס' קנות הוועדה בשאלת ההצבעה על החוק. הוועדה: להעביר את החוק לוועדת-הכספים.
- ג. גמ"ש הדיון בחוק לתיקון פקודת הפאטנטים והמד-גמים, תשי"א—1950. בדיון השתתפו ד. בררבי-האי, ז. ורהפטיג. נתקבלה גירסה א' לסעיף 65. הוחלט: לקבל את החוק.
- ד. שרה-בטחון ד. בן-גוריון הגיש לקריאה ראשונה חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תשי"א—1951. בדיון השתתפו ח. רובין, י. הררי, י. בדר, ת. טובי, ז. ארן. שרה-בטחון השיב למתווכחים. הוחלט: להעביר את החוק לוועדה לעניני חוץ ובטחון.
- ה. שרה-התחבורה ד. יוסף הגיש לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת הסחורות הנטרפות ודמיה-הצלה, תשי"א—1951. החוק בא לתקן את הסעיפים 2 ו-3 לפקודת הסחורות הנטרפות ודמיה-הצלה ולהעניק לשרה-התחבורה את הסמכות למנות פקיד מיוחד לתפקיד מקבל הסחורות הנטרפות במקום מנהל המכס והבלו המשמש כעת בתפקיד זה. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת-הכלכלה.
- ו. שרה-משפטים פ. רוזן הגיש לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת האריסים (הגנה), תשי"א—1950. בדיון השתתפו א. ציולינג, ז. ורהפטיג.
- ישיבה רי"ב (ג' שבט תשי"א — 10 יאנואר 1951)
- היו"ר — י. שפרינצק.
- א. שרה-מטרה ב. ש. שיטריה השיב על שאלתה בדבר מסיבות מותו של הרב ד. כהנא.
- ב. גמ"ש הדיון בחוק לתיקון פקודת האריסים (הגנה), תשי"א—1950. בדיון השתתפו י. בדר, מ. וילנר. שרה-משפטים פ. רוזן השיב למתווכחים. הוחלט: להעביר את החוק לוועדת-הכלכלה.
- ג. ד. צ. פנקס (יו"ר ועדת-הכספים) הגיש החלטה בדבר הגדלת מסי-המכס. הוחלט: לקבל את ההחלטה בנוסח הוועדה.
- ד. מ. ארגוב (יו"ר ועדת-המשנה בענין זיונה של גרמניה) הגיש הצעת החלטה בשם הוועדה. בדיון השתתפו י. רפסין ומ. וילנר, שהביאו הצעות החלטה משלהם. מ. ארגוב השיב למתווכחים. הוחלט: לקבל את החלטה הרוב בוועדה לעניני חוץ ובטחון.
- ה. גמ"ש הדיון בחוק האשראי האמריקני (ששמו שונה ל"חוק אשראי חוץ, תשי"א—1951"). בדיון השתתפו ד. צ. פנקס (יו"ר ועדת-הכספים), מ. סנה, י. בדר, א. בן-אליעזר. ד. צ. פנקס ושרה-אוצר א. קפלן השיבו למתווכחים. התיקונים של מ. סנה וי. בדר לא נתקבלו. הוחלט: לקבל את החוק בנוסח הוועדה.
- ו. שרה-אוצר א. קפלן מסר הודעה על המשא-ומתן בדבר השבתת הקטיף.